Сніданок у Тіффані.

Повість

Мене завжди тягне назад до тих місць, де я колись жив,— до самих будинків, до навколишніх кварталів. Є, приміром, у східній частині Нью-Йорка, на одній із сімдесятих вулиць, великий похмурий особняк, в якому під час війни я наймав своє перше помешкання. То була одна-єдина кімната, захаращена всіляким мотлохом, серед якого впадали в око диван та дебелі крісла, оббиті тим особливим шорстким червоним плюшем, що одразу викликає згадку про задушний день у залізничному пульмані. Поштукатурені стіни мали колір тютюнової жуйки. Скрізь, навіть у ванній, висіли дешеві гравюри з краєвидами римських руїн, вкриті рудими плямами старості. Єдине вікно дивилося на пожежні сходи. Та, незважаючи на все те, щоразу як я намацував у кишені ключ, на душі в мене ставало веселіше: адже в цій кімнаті, нехай і такій непривітній, я вперше жив сам собі господарем, і там були мої книжки, стакани з іще не застругаными олівцями — усе потрібне, як мені тоді здавалося, щоб стати письменником,— а саме це я мав на меті.

У ті дні мені й на думку не спадало писати про Холлі Голайтлі, та, мабуть, не спало б і досі, коли б не розмова із Джо Беллом, що збудила в мені давні спогади про неї.

Холлі Голайтлі мешкала тоді в тому ж таки старому будинку: вона наймала квартиру піді мною. А Джо Белл тримав бар за рогом, на Лексінгтон-авеню, та й тепер його тримає. І Холлі, і я заходили туди разів по шість-сім на день — не випивати, тобто не тільки випивати, а й дзвонити по телефону-автомату: під час війни поставити телефон у помешканні було важко. Крім того, Джо Белл охоче переказував усілякі доручення, а Холлі цінувала це як ніхто інший, бо завжди мала їх силу-силенну.

Усе те, звісна річ, було давно, і минулого тижня я побачив Джо Белла вперше за кілька років. Перед тим ми вряди-годи передзвонювались, і, опинившись десь поблизу, я заглядав до його бару, але по-справжньому ми ніколи не приятелювали, й пов'язувало нас тільки те, що обидва були друзями Холлі Голайтлі. Джо Белл має нелегку вдачу, він і сам це визнає й пояснює тим, що досі не одружений і що в нього підвищена кислотність. Кожен, хто його знає, скаже вам, як важко з ним розмовляти. Навіть неможливо, якщо ви не поділяєте його пристрастей, а одна з них — це Холлі. В числі інших: хокей, породисті собаки, "Пригоди міс Недількї" (нескінченна щонедільна радіомелодрама, якої він не пропускає ось уже п'ятнадцять років) та оперети Гілберта й Саллівена — він запевняє, що один з них його родич, не пригадую вже, котрий саме.

Отож, коли минулого вівторка, десь пополудні, задзвонив телефон і я почув: "Говорить Джо Белл",— то одразу збагнув, що мова буде напевне про Холлі. Та він нічого не пояснив, сказав тільки: "Чи не могли б ви зараз підскочити до мене? Важлива справа",— і я почув, як його жаб'ячий голос урвався від хвилювання.

Під холодною жовтневою зливою я спіймав таксі і дорогою навіть подумав: а може, вона сама там, може, я знов побачу Холлі.

Але в барі, крім власника, не було нікого. Заклад Джо Белла — досить тихий куточок порівняно з іншими барами на Лексінгтон-авеню. Ні неонової вивіски, ні телевізора. У двох старих дзеркалах видно, яка надворі погода, а за прилавком, у ніші, облямованій фотографіями зірок хокею, завжди стоїть велика ваза із свіжими квітами, що їх по-жіночому дбайливо ставить туди сам Джо Белл. Що він і робив, коли я зайшов до бару.

— Ви самі розумієте,— мовив він, застромляючи у вазу гладіолус,— що я не покликав би вас сюди без причини. Мені треба порадитися з вами. Сталася незвичайна річ. Дуже незвичайна.

— Якісь новини від Холлі?

Він потер між пальцями листок квітки, ніби не знаючи, як відповісти. Невисокий на зріст, з гарною шорсткою сивою чуприною та довгастим кощавим обличчям, що пасувало б куди вищому чоловікові, він завжди видавався свіжозасмаглим, а тепер почервонів ще дужче.

— Я б не сказав, що саме від неї. Цебто не знаю. Ось чому мені й треба порадитися з вами. Але спершу давайте я споруджу вам щось випити. За новим рецептом. Це зветься "Білий ангел",— пояснив він, змішуючи порівно горілку й джин, без вермуту.

Поки я пив цю суміш, Джо Белл стояв, посмоктуючи таблетку від печії, і, як видно, обмірковував те, що мав мені сказати. Потім спитав:

— Ви пригадуєте такого містера Юніосі? Джентльмена з Японії.

— З Каліфорнії,— поправив я. Так, я добре пам'ятав містера Юніосі. Він працював фотографом в одному ілюстрованому журналі і в ті часи, коли я його знав, наймав квартиру-студію на горішньому поверсі того ж таки старого будинку.

— Не збивайте мене. Я питаю тільки, чи знаєте ви, про кого я кажу. Знаєте — і добро. То от, учора ввечері затанцьовує сюди не хто інший, як цей самий містер Юніосі власною персоною. Я не бачив його вже, мабуть, понад два роки. І де ж, ви думаєте, він ці два роки був?

— В Африці.

Джо Белл забув про свою таблетку, очі його повужчали.

— Звідки ви знаєте?

— Із світської хроніки.— Я справді прочитав про це в газеті.

Він рвучко висунув шухлядку каси й дістав з неї цупкий конверт.

— А про це в тій хроніці написано?

У конверті було три фотографії, майже однакові, хіба що зняті під різними кутами: високий стрункий негр у ситцевій спідничці, соромливо й водночас гордо усміхаючись, показував химерну дерев'яну скульптуру — видовжену голову дівчини з коротким і рівним, наче в хлопця, волоссям, з навдивовижу великими, посадженими трохи навскіс очима на звуженому донизу обличчі, та перебільшено широким ротом, трохи подібним до клоунського. З першого погляду скульптура здалася мені типовим примітивом, але потім я побачив, що то викапана Холлі Голайтлі, принаймні схожа на неї так, як тільки може бути схожа на людину темна нежива річ.

— Ну, що ви на це скажете? — спитав Джо Белл, потішений моїм розгубленим виглядом.

— Начебто схоже на неї.

— Слухайте, друже,— ляснув він рукою по прилавку,— та це ж вона і є! Так само певно, як і те, що я стою отут перед вами. Той япончик враз її впізнав, тільки-но побачив.

— Він бачив її? В Африці?

— Ну, не її саму. Тільки оцю вирізьблену голову. Але ж це однаково. Ось, читайте,— сказав він, перевертаючи одну з фотографій.

На звороті було написано: "Різьблення по дереву. Плем'я С., Тококул, Східна Африка. Різдво 1956 р.".

— Ось що розказує япончик...— почав Джо Белл і переповів мені таку історію.

На різдво містер Юніосі, як завжди, зі своїм фотоапаратом, проїжджав через Тококул, сільце, що загубилося не знати, та й ні до чого знати, в яких хащах,— то була всього-навсього купка глинобитних халуп з мавпами у дворах та канюками на покрівлях. Він вирішив не спинятися, коли раптом побачив негра, що сидів навпочіпки біля порога й різьбив на ціпку мавп. Містерові Юніосі сподобалась його робота, і він захотів побачити щось іще. Тоді йому й показали оту дівочу голову, і, за його власними словами, у нього виникло таке відчуття, ніби він спить і бачить сон. Та коли він сказав, що хоче купити її, негр узявся рукою за своє чоловіче причандалля (як видно, це приблизно те саме, що вдарити себе в груди) і відповів: "Ні". Ні фунт солі й десять доларів, ні ручний годинник, два фунти солі й двадцять доларів — ніщо його не похитнуло. Тоді містер Юніосі поклав собі хоча б дізнатися, за яких обставин зроблено те різьблення. Це коштувало йому всієї його солі та годинника, а історію було викладено де африканськими, де каліченими англійськими словами, а де й на мигах. Та загалом виходило начебто так, що навесні того року з околишніх хащів виїхало верхи на конях троє білих людей. Молода жінка та два чоловіки. Очі в чоловіків були червоні від жару, обох тіпала пропасниця, і вони мусили перебути кілька тижнів замкнені в окремій хатині; а жінці припав до душі різьбяр, і вона ділила з ним його циновку.

— Оцьому я вже не вірю,— бридливо мовив Джо Белл.— Я знаю, вона завжди чинила як хотіла, але не думаю, щоб могла дійти аж до такого.

— А що далі?

— Далі нічого.— Він знизав плечима.— Потім вона як з'явилася, так і зникла: поїхала геть верхи на коні.

— Сама чи з тими двома чоловіками?

Джо Белл кліпнув очима.

— Та мабуть, що з ними. А япончик, той розпитував про неї скрізь де тільки був. Одначе більш ніхто її не бачив.— Тоді, відчувши, мабуть, моє розчарування і не бажаючи ділити його зі мною, сказав: — Та погодьтеся хоч з одним: це єдина вірогідна звістка за... скільки ж це минуло років?.. — Він почав лічити на пальцях, але їх не вистачило.— Сподіваюся, що вона хоч розбагатіла. Напевне розбагатіла. Щоб тинятися по всій Африці, треба мати добрі гроші.

— Навряд чи вона й ногою ступала в ту Африку,— мовив я, сам вірячи тому, що кажу. А проте, я таки міг уявити собі її там: це було на неї схоже. Та й оця різьблена голова... Я знову подивився на фотографії.

— Коли ви вже так багато знаєте, то де ж вона тепер?

— Померла. Або втрапила до божевільні. Або вийшла заміж. Так, оце найповніше: вийшла заміж, угамувалась і, можливо, живе тут-таки, в одному місті з нами.

Джо Белл на хвилину замислився.

— Ні,— заперечив він зрештою і похитав головою.— І я скажу вам чому. Якби вона жила тут у місті, я б побачив її. Уявіть собі чоловіка, що полюбляє гуляти пішки, як-от я приміром,— і ходить цей чоловік по місту вже десять чи дванадцять років, і все видивляється одну особу, і ніколи її не зустрічає,— то чи не говорить воно за те, що її тут нема? Мало не щодня мені трапляється на очі щось її: то маленький плаский задок, то... е, та перша-ліпша худенька дівчина, що ходить швидко і прямо...— Він раптом замовк, помітивши, що я надто пильно дивлюся на нього.— Ви думаєте, я з глузду зсунув?

— Ні, просто я не знав, що ви її кохаєте. Що так кохаєте.

Я пошкодував, що сказав це, бо він ураз збентежився, згріб з прилавка фотографії і засунув назад у конверт. Я поглянув на годинник. Поспішати мені було нікуди, але я подумав, що краще все-таки піти.

— Стривайте,— мовив він, схопивши мене за руку.— Ну звісно, я кохав її. Одначе не так, щоб чіпати там абощо.— А тоді без усмішки додав: — Не скажу, ніби я не думаю про такі речі. Дарма що мені десятого січня буде шістдесят сім. І от дивина: що далі я старію, то більше все воно мені в голові. Не пригадую навіть, щоб я стільки думав про це, коли був хлопчиськом. Ну просто-таки весь час. Мабуть, чим ти старіший і чим важче тобі це здійснити, тим дужче воно розпирає голову і лягає тягарем на душу. Щоразу як я читаю в газеті, що якийсь там старий зганьбив себе, я знаю: то все через отой тягар. Але...— Він налив собі віскі й вихилив нерозведене. Але я себе не зганьблю, ні. І присягаюся богом: щодо Холлі мені таке ніколи й на думку не спадало. Можна любити людину й без цього. Тоді вона тобі наче стороння — стороння, але друг.

До бару зайшли якісь двоє, і то була зручна нагода попрощатися. Джо Белл провів мене до дверей і там знову схопив за руку.

— То ви вірите?

— Що ви не думали її чіпати?

— Та ні, я про Африку.

Нараз мені здалося, що я вже нічого не пам'ятаю з його розповіді, хіба тільки те, як Холлі від'їжджає верхи на коні.

— Так чи так, а її немає.

— Еге ж,— мовив він, відчиняючи двері.— Немає, і край.

Злива уже вщухла, залишивши по собі тільки дрібну мряку в повітрі; отож я завернув за ріг і пішов вулицею, де стоїть мій колишній будинок. На цій вулиці ростуть дерева, що влітку кидають на тротуар прохолодні візерунчасті тіні, але тепер листя на них пожовкло, майже все облетіло і, ослизнувши від дощу, ковзало під ногами. Будинок стоїть посередині кварталу, одразу ж за церквою, де синій годинник на вежі вибиває час. Відтоді як я там жив, будинок трохи опорядили: замість старих дверей з матовими шибами, поставили нові, чорні й блискучі; на вікнах з'явилися чепурні сірі віконниці. Ніхто з тих, кого я пам'ятаю, там уже не живе, крім мадам Сапфії Спанелли, осиплої колоратури, що кожного дня ходила до Центрального парку кататися на роликах. Я знаю, що вона досі живе там, бо піднявся сходами й подивився на поштові скриньки. Одна з тих скриньок і відкрила мені колись, що є в світі така Холлі Голайтлі.

*

Я прожив у тому будинку десь із тиждень, перш ніж помітив на поштовій скриньці квартири номер два чудну картку, віддруковану гарним вишукано-простим шрифтом. На ній значилося:"Міс Холідей Голайтлі",— а трохи нижче, в кутку: "Подорожня". Ці слова причепилися до мене, мов нав'язлива мелодійна: "Міс Холідей Голайтлі, подорожня".

Якось далеко за північ я прокинувся від того, що містер Юніосі гукав щось на сходах згори наниз. Мешкав він на горішньому поверсі, отож голос його, роздратований і сердитий, лунко розлягався по всьому будинку:

— Міс Голайтлі! Я змушений протестувати!

Голос, що озвався у відповідь з дна сходового колодязя, був молодий і безтурботно-веселий:

— Ой голубчику, ви вже пробачте! Я знов загубила цей бісів ключ!

— Скільки можна дзвонити в мій дзвінок. Я дуже-дуже прошу вас зробити собі ключ.

— Та я їх щоразу гублю.

— Я працюю, мені треба спати! — гукав містер Юніосі.— А ви завжди дзвоните в мій дзвінок.

— Ну не треба сердитися, любий ви мій, я більше не буду. І якщо ви пообіцяєте не сердитись...— Голос її наближався — вона піднімалася сходами.— ...то, може, я дозволю вам зробити оті знімки, про які ми говорили.

На той час я уже встав з ліжка й трохи прочинив свої двері. Мені було чути мовчанку містера Юніосі — тобто чути, як змінився його віддих.

— Коли? — запитав він.

Дівчина засміялася.

— Колись,— відказала невиразно.

— Будь-коли,— мовив він і зачинив двері.

Я вийшов на сходи й перехилився через бильця так, щоб тільки побачити її, а самому лишитися непоміченим. Вона ще піднімалася східцями, та за хвилю вийшла на площадку, і лампочка під стелею освітила її перісту хлоп'ячу зачіску, де темно-рудуваті пасма волосся перемежовувалися з білястими. Ночі стояли теплі, майже літні, і на ній була легка чорна сукенка, чорні сандалети й коротке, під саму шию, перлове намисто. Дівчина була по-модному худа, проте вигляд мала цілком здоровий — майже як ото на рекламі вівсяного концентрату до сніданку,— від неї аж наче віяло свіжістю, запашним милом і лимоном, а

на щоках її жевріли природні рум'янці. Рот у неї був великий, ніс — трохи кирпатий. Очі ховалися під темними окулярами. То було обличчя вже не дитяче, але ще й не жіноче. Я міг би дати їй і шістнадцять років, і тридцять. Як виявилося згодом, їй тоді не вистачало двох місяців до дев'ятнадцяти.

Вона йшла не сама. Слідом за нею ступав якийсь чоловік. Його пухка рука стискала її стегно, і це здавалося непристойним — не з морального погляду, а з суто естетичного. То був присадкуватий дебелий чолов'яга, з червоним від кварцової лампи обличчям та напомадженим волоссям, у смугастому костюмі, підбитому ватою на плечах та грудях, із зів'ялою червоною гвоздикою в петельці. Коли вони підійшли до її дверей, вона розкрила сумочку й почала шукати ключа, анітрохи не зважаючи на те, що товсті губи супутника ялозять по її шиї. А коли нарешті знайшла ключ і відімкнула двері, обернулася до нього й щиросердо мовила:

— Дякую, любий. Дуже мило, що ви провели мене.

— Гей, крихітко! — гукнув він, бо двері вже зачинялися в нього перед носом.

— Що, Гаррі?

— Гаррі — то інший. А я Сід. Сід Арбак. Ти ж мене любиш.

— Страшенно люблю, містере Арбак. Але на добраніч, містере Арбак.

Містер Арбак недовірливо дивився, як зачинялися двері.

— Гей, крихітко, пусти мене, чуєш! Ти ж мене любиш, крихітко. Мене всі люблять. Чи не я сплатив по рахунку за п'ятьох твоїх знайомих, яких ніколи в житті не бачив? Отож маю право, щоб ти любила мене. Ти ж любиш мене, крихітко!

Він постукав у двері — спершу легенько, тоді гучніше, а потім відступив на кілька кроків і пригнувся так, наче думав кинутись на ті двері й висадити їх геть. Та замість того повернувся й побіг сходами вниз, люто молотячи кулаком по стіні. І в ту ж мить як він опинився внизу, двері дівчини відчинились, і вона вистромила голову.

— Містере Арбак!..

Він повернув назад, і по його обличчю розпливлась масна усмішка: отже, крихітка просто дражнилася з ним.

— Іншим разом, коли дівчині потрібні будуть дрібні гроші на туалет, — гукнула вона, і не думавши дражнитися з ним,— послухайте моєї поради, ніколи не давайте їй двадцять центів!

*

Як видно, вона дотримала своєї обіцянки містерові Юніосі й перестала дзвонити в його дзвінок, бо після того почала дзвонити мені — о другій годині, ночі, о третій, о четвертій,— її не турбувало, коли я мушу схопитися з ліжка й натиснути кнопку, що відмикає надвірні двері. Знайомих я мав не багато, приходити до мене так пізно було нікому, і я завжди знав, що то вона. Але перші дні все-таки прочиняв двері на сходи: а може, то якась недобра звістка — телеграма абощо,— і міс Голайтлі гукала до мене знизу: "Пробачте, любий, я забула свій ключ!"

Та ми тоді так і не познайомились. І хоч раз по раз стикалися лице в лице на сходах чи на вулиці, вона начебто й не помічала мене. Вона завжди була в темних окулярах, завжди вичепурена, її підкреслено прості сукні свідчили про вибагливий смак, а їх приглушені сіро-голубі тони ще дужче відтіняли її примітну зовнішність. Можна було б подумати, що вона фотонатурниця чи молода акторка, але як судити з розпорядку її життя, то ні на то, ні на то вона просто не мала часу.

Інколи я зустрічав її і поза нашим кварталом. Одного разу приїжджий родич повів мене до ресторану "21", і там, за одним з найкращих столиків, в оточенні чотирьох чоловіків,— містера Арбака серед них не було, проте жоден нічим перед ним не поступався,— сиділа міс Голайтлі і спроквола, наче знехотя, причісувалась перед очима у всіх; знуджений вираз її обличчя та ледь стримуваний позіх пригасили й моє збудження від того, що я обідаю в такому шикарному місці. Іншим разом, жаркого літнього вечора, задуха в кімнаті вигнала мене на вулицю. Я пішов Третьою авеню до П'ятдесят першої вулиці, де у вітрині антикварної крамниці була виставлена одна річ, що нею я давно вже милувався: розкішна пташина клітка у вигляді мечеті з мінаретами й бамбуковими кімнатками, які, здавалося, тільки того й дожидали, щоб їх заселили гомінливими папугами. Та коштував той палац триста п'ятдесят доларів. Повертаючись додому, я побачив перед баром П. Дж. Кларка юрбу таксистів, приваблену розвеселим гуртом підпилих австралійських офіцерів, що хрипко виспівували "Матильда вальсує" й по черзі кружляли в танці дівчину, просто на бруківці, під естакадою надземки, і та дівчина — певна річ, то була міс Голайтлі,— злітала в їхніх руках плавно й легко, мов газовий шарф.

Хоча міс Голайтлі й далі не знала нічого про моє існування, окрім хіба того, що хтось там відчиняє їй двері, зате я в ті кілька місяців вивчив її досить грунтовно. Ведучи спостереження над вмістом сміттєвого кошика під її дверима, я з'ясував, що читає вона звичайно бульварні газетки, туристські проспекти й гороскопи, курить якісь особливі сигарети, що звуться "Пікаюн", харчується солодкими сирками та грінками, і що її різноколірне волосся — то діло її власних рук. З того самого джерела я дізнався, що вона отримує безліч листів із штемпелем військової пошти. Вони завжди були подерті на вузькі смужки на зразок книжкових закладок, і проходячи мимо, я часом висмикував собі таку закладку. Здебільшого на них траплялися такі слова, як "а пригадуєш", "тужу", "дощ", "прошу тебе, пиши", "клятий", "триклятий", а ще — "самотньо" і "люблю".

Крім того, вона мала кота і грала на гітарі. Удень, коли припікало сонце, вона мила голову, а тоді разом із тим рудим, смугастим, як тигр, котярою сідала на площадці пожежних сходів і, поки сохло волосся, награвала на гітарі. Зачувши музику, я тихенько ставав біля розчиненого вікна своєї кімнати. Грала вона дуже добре, а часом і співала. Співала хрипкуватим, ламким, наче в підлітка, голосом. Вона знала всі популярні пісеньки — Кола Портера, Курта Вайля,— а особливо любила мелодії з "Оклахоми", що були того літа новиною і лунали скрізь. Та траплялися дні, коли вона грала й співала таких пісень, що я тільки дивувався, звідки вона їх знає і з яких місць привезла. Мелодії тих пісень були грубувато-ніжні, непевні, а від слів віяло сосновим лісом і прерією. В одній з них співалося: "Аби не по смерті, аби не вві сні, по тих луках небесних погуляти мені",— і, як видно, то була її улюблена, бо вона часто співала її ще довго по тому, як висохне волосся, і сонце сховається, і засвітяться в сутінках вікна.

Та знайомство наше затрималось аж до вересня, до одного з тих вечорів, коли в повітрі починає вчуватися холодний подих осені. Я повернувся додому з кіно й забравсь до ліжка із скляночкою віскі та новим романом Сіменона; і так мені мало бути хороше й затишно, що я довго не міг збагнути, чому мене бере якийсь неспокій, і що далі, то дужче, аж поки я почув биття власного серця. Про таке відчуття я читав, навіть писав, але сам ніколи його не звідував. Почуваєш себе так, ніби хтось за тобою стежить. Ніби в кімнаті ще хтось є. І раптом — уривчастий стукіт у шибку, за вікном майнуло щось примарно-сіре, і я розлив своє віскі. Минула ще якась хвилина, перш ніж я підійшов до вікна, відчинив його і спитав міс Голайтлі, що їй завгодно.

— У мене там жахливий чоловік,— сказала вона, перелазячи з пожежних сходів до кімнати. Цебто, коли тверезий, він просто золото, та тільки допадеться до спиртного — о боже, quel[6]звір! От чого я справді терпіти не можу, то це коли чоловік кусається.— Вона відхилила з плеча сіро-голубий фланелевий халатик і показала мені наочні докази. Крім халатика, на ній більше нічого не було.— Ви вже пробачте, якщо я вас налякала. Та цей звір так мені обрид, що я просто вилізла крізь

вікно. Мабуть, він думає, що я у ванній, та мені начхати, що він там собі думає, біс із ним, стомиться — то захропе, та й де ж пак не захропти: милий боже, вісім мартіні перед обідом, а потім ще стільки вина, що слона вистачило б скупати. Слухайте, женіть мене геть, коли хочете. Це ж таки нахабство — упхатись отак серед ночі. Але на тих пожежних сходах страшенно холодно. А на вас так приємно було дивитися. Ви як мій брат Фред. Ми завжди спали на ліжку вчотирьох, але він єдиний дозволяв мені пригортатися до нього холодними ночами. Слухайте, можна я зватиму вас Фредом?

Вона вже перелізла до кімнати й стояла, очікувально дивлячись на мене. Я ще ніколи не бачив її без темних окулярів, і тепер зрозумів, що то були не просто скельця, а оптичні лінзи, бо без них її очі мружились, наче в ювеліра-оцінювача. Очі були великі, чи то голубі, чи то зелені, та ще й з ясно-карими цяточками,— одне слово, такі ж різноколірні, як і волосся, і так само, як від волосся, від них ішло живе, тепле світло.

— Ви, мабуть, думаєте, що я страшенна нахаба. Або trés jou[7]. Або що хтозна-що.

— Зовсім ні.

Моя відповідь її видимо розчарувала.

— Неправда, думаєте. Всі так думають. І нехай. Це мені навіть вигідно.— Вона сіла в хитке плюшеве крісло, підібгала під себе ноги і, ще дужче мружачись, повела очима по кімнаті.— Як ви можете тут жити? Це ж музей жахів.

— Е, до всього звикаєш,— мовив я, дратуючись на самого себе, бо насправді пишався своєю оселею.

— А от я ні. Я ніколи ні до чого не звикаю. Бо тим, що звикають, можна уже й помирати.— Вона знову несхвально оглянула кімнату.— Що ж ви тут робите цілими днями?

Я кивнув на стіл, завалений книжками й папером.

— Та от пишу.

— А я думала, що письменники всі старі. Ну, Сароян, звісно, ще не старий. Я познайомилася з ним на одній вечірці, і він таки справді зовсім не старий. Атож...— на мить замислилась вона.— Якби він ще добре поголився... До речі, а скільки років Хемінгуеєві?

— Та десь, мабуть, за сорок.

— Непогано. Мене не збуджують чоловіки, яким менш ніж сорок два. Одна моя знайома ідіотка весь час радить мені піти до психоаналітика, каже, це в мене едипів комплекс. Та насправді все воно merde[8]. Просто я привчила себе до літніх чоловіків, і це найрозумніше, що я будь-коли вчинила. А скільки Сомерсетові Моєму?

— Точно не знаю. Шістдесят і чимось.

— Теж непогано. Я ще ніколи не спала з письменником. А втім, стривайте. Ви знаєте Бенні Шаклета? — Я похитав головою, і вона нахмурилась.— Оце дивина. Він же написав хтозна-скільки всякого для радіо. Але quel пацюк! Скажіть, а ви справжній письменник?

— Це залежить від того, кого ви вважаєте за справжнього.

— Ну, любий, чи купує хтось те, що ви пишете?

— Поки що ні.

— То я вам допоможу,— сказала вона.— Не думайте, я можу. Знаєте, скільки в мене знайомих, що теж мають знайомих. Я хочу допомогти вам, бо ви схожий на мого брата Фреда. Тільки менший на зріст. Я не бачила його з чотирнадцяти років, цебто відколи пішла з дому, а він уже тоді мав шість футів два дюйми. Інші мої брати були менші, як-от ви, недоростки. А Фред вигнався такий від арахісового масла. Всі думали, що він ненормальний,— так він запихався тим маслом. Нічого в світі його більш не цікавило — тільки коні та арахісове масло. Але він був цілком нормальний і дуже славний, хоча й неуважливий і страшенно забарний. Коли я втекла з дому, він третій рік сидів у восьмому класі. Бідолашний Фред. Цікаво, чи дають йому там в армії доволі арахісового масла? Ой, згадала — я ж страшенно хочу їсти.

Я показав їй на вазу з яблуками й водночас запитав, як сталося, що вона пішла з дому зовсім ще дівчинкою. Вона відчужено поглянула на мене й потерла ніс, немовби їй раптом засвербіло; згодом я не раз бачив цей жест і зрозумів його значення: він говорив про те, що співрозмовник переступає межу дозволеного. Як і багатьох людей, що охоче розповідають про себе самі, її враз насторожував найменший натяк на пряме запитання, яке вимагає недвозначної відповіді. Вона надкусила яблуко й заговорила про інше:

— Розкажіть мені щось із того, що ви написали. Саму суть.

— Та в тім-то й річ, що це не такі оповідання, які можна переказати.

— Дуже непристойні?

— Може, я колись дам вам прочитати.

— Яблука добре йдуть під віскі. Налийте мені випити, любий. А тоді сам прочитайте якесь оповідання.

Мало хто з авторів, а надто з тих, які ще не друкувалися, встоїть перед спокусою почитати вголос свій твір. Я налив нам обом випити і, сівши в крісло напроти, почав читати голосом, що злегка тремтів від акторського хвилювання й радісного збудження. То було нове оповідання, я закінчив його лише напередодні, і неминуче відчуття його вад ще не встигло заполонити мені душу. В ньому йшлося про двох жінок, шкільних учительок, що живуть в одному домі, і коли одна з них має вийти заміж, друга починає писати анонімні записки, чим викликає скандал і розладнує одруження. Я читав, і кожний мій скрадливий погляд на Холлі змушував моє серце стискатися. Вона совалась у кріслі. Вона розтрушувала недокурки в попільниці, замислено розглядала свої нігті, немовби мріючи про пилочку; ба навіть гірше: коли мені почало здаватися, що я таки заволодів її увагою, її зрадив відсутній вираз в очах, наче вона в цей час міркувала, чи не купити їй туфлі, що їх бачила у вітрині магазину.

— Це вже кінець? — спитала вона, прокидаючись. Тоді помовчала, шукаючи, що б сказати ще.— Загалом я не маю нічого проти лесбіянок. І нічого страшного в цьому не бачу. Але від оповідань про них мені стає нудно до смерті. Я просто не можу відчути себе на їхньому місці. Ну справді, любий,— додала вона, бо я не приховував свого подиву,— про що ж воно, в біса, це оповідання, як не про двох старих лесбіянок?

Та коли я вже зробив помилку, прочитавши їй оповідання, то не мав ніякої охоти робити другу й пускатися в пояснення. Марнославство, яке спочатку так підвело мене, тепер нашіптувало мені, що міс Голайтлі — просто бездушна, чванькувата дурепа.

— До речі,— мовила вона,— ви часом не маєте серед них знайомої? Мені потрібна компаньйонка. Та ні, ви не смійтеся. Сама я страшенно безладна, найняти служницю не маю на що, а ті жінки чудові господарки, вони залюбки роблять усю хатню роботу, і з ними ніякого тобі клопоту — і приберуть, і холодильник розморозять, і білизну до пральні віднесуть. Я мешкала з однією такою в Голлівуді,— вона знімалася в ковбойських фільмах, і всі звали її Душогубкою,— то скажу я

вам, краща за будь-якого чоловіка була в домі. Звісно, люди думали, що і в мені щось таке є. А й справді є. І в кожній жінці є трохи. Ну то й що? Чоловіків це поки що не відстрашає, а скоріш навпаки — тільки підохочує. Та от візьміть ту ж таки Душогубку — двічі була одружена. Хоч загалом вони виходять заміж тільки раз, задля прізвища. Наче то хтозна-який шик називатися не міс Траляля, а місіс Трулюлю... Ні, не може цього бути! — Вона втупила очі в будильник, що стояв на столі.— Пів на п'яту? Та невже?

За вікном почало синіти. Досвітній вітрець ворушив завіси.

— Який сьогодні день?

— Четвер.

— Четвер! — Вона підвелася.— Боже мій,— простогнала й сіла знову. — Який жах.

Я був занадто стомлений, щоб виявляти цікавість, отож ліг на ліжко й заплющив очі. Та все-таки цікавість узяла гору.

— Що ж у цьому жахливого?

— Нічого. Тільки я ніколи не пам'ятаю, що завтра четвер. Розумієте, в четвер мені треба встигнути на поїзд о восьмій сорок п'ять. Вони там дуже точно додержуються годин побачень, тож коли приїздиш на десяту, то маєш цілу годину, а потім бідолах ведуть на другий сніданок. Подумати тільки, об одинадцятій уже другий сніданок. Можна б їздити й на другу, і мені це було б куди зручніше, але він любить, щоб я приїздила зранку,— каже, це надає йому бадьорості на цілий день... Ні, не можна спати,— мовила вона й почала щипати себе за щоки, аж вони вкрилися червоними плямами,— бо я вже однаково не висплюсь і буду дохла, мов сухотна шкапа, а це нечесно: не годиться дівчині з'являтися до Сінг-Сінгу з несвіжим обличчям.

— Певно, що ні.— Злість, яку я почував на неї за оповідання, згасала. Я знову зачудовано слухав її.

— Усі, хто туди приїздить, аж із себе пнуться, щоб мати якнайкращий вигляд, і це страшенно любо, страшенно мило: жінки вбираються мов на свято, навіть старі й зовсім бідні, щоб на них було приємно глянути, і щоб пахло від них приємно, і я просто люблю їх за це. І дітлахів люблю, особливо кольорових. Цебто тих, яких приводять з собою жінки. Наче б мало бути сумно бачити там малечу, аж ні — такі вони всі причепурені, і стрічки у волоссі, і черевички начищені до блиску,— можна подумати, що їх привели туди на морозиво; а часом у тій кімнаті побачень і справді щось ніби свято. В усякому разі, анітрохи не схоже на те, що показують у кіно: знаєте, як ото там похмуро перешіптуються крізь грати. А тут і грат ніяких немає, тільки така собі перегородка між вами та ними, і на неї можна ставити дітей, щоб батьки їх обняли, а щоб поцілуватися, досить лише трохи нахилитись над тією перегородкою. А найдужче мені подобається, що всі вони такі раді бачити одне одного, і так багато мають чого сказати, і ніколи їм не нудно — вони весь час сміються і тримаються за руки... Та потім усе зовсім інакше,— додала вона.— Я бачу їх у поїзді. Вони сидять такі тихі, Принишклі й дивляться, як тече річка.— Вона зловила губами пасмочко волосся й замислено прикусила його.— Я по даю вам спати. Засинайте вже.

— Пі, говоріть. Мені цікаво.

— Я знаю. Тому й хочу, щоб ви заснули. Якщо я не спинюся, то розкажу вам і про Саллі. А я не певна, що це буде чесна гра.— Вона мовчки пожувала пасмочко волосся.— Хоч мені й неказали нікому не розповідати. Цебто отак дослівно. А це ж таки кумедна історія. Ви могли б зробити з неї оповідання, тільки щоб були інші імена й усяке там таке. Слухайте, Фреде,— мовила вона, простягаючи руку по друге яблуко.— Забожіться, що нікому не розкажете, і вкусіть себе за лікоть.

Можливо, цирковий акробат і вкусить себе за лікоть, та їй довелося задовольнитись лише чимось подібним.

— То от,— почала вона, надкусивши яблуко,— ви, мабуть, читали про нього в газетах. Його звуть Саллі Томато, і я говорю по-єврейському краще, ніж він по-англійському. Але він дуже милий дядечко, і страшенно побожний. Коли б не золоті зуби, то з нього був би справжнісінький чернець, і він каже, що молиться за мене кожного вечора. Коханцем моїм він, звісно, ніколи не був, та й як по правді, то я його до тюрми взагалі не знала. Але тепер страшенно люблю його, бо ось уже сім місяців кожного четверга їжджу його навідувати, і якби він навіть не платив мені, то, мабуть, усе одно їздила б... Підгниле,— сказала вона й пожбурила недоїдене яблуко у вікно.— До речі, я таки знала Саллі Томато на обличчя. Він частенько заходив до бару Джо Белла, це тут за рогом, але ніколи ні до кого не заговорював, стояв собі мовчки, наче пожилець із готелю. Але ж цікава річ: певно, він ще тоді придивлявся до мене, бо одразу ж як його запроторили до тюрми (Джо Белл показав мені фотографію в газеті: "Чорна рука", мафія і всяка така петрушка,— а проте п'ять років йому приклепали), я одержала телеграму від адвоката. Там говорилося, що я маю негайно зв'язатися з ним у справі, яка стосується моїх інтересів.

— І ви подумали, що хтось відписав вам мільйон?

— Де ж пак! Я так собі прикинула, що то Бергдорф хоче злупити з мене свої гроші. Та все-таки ризикнула й пішла до того адвоката, хоч я й сумніваюся, що він справді адвокат, бо в нього й контори начебто нема — самі телефоністки сидять, а зустрічі він завжди призначає в "Шніцельному царстві", бо він страшенно гладкий і з'їдає за раз десяток шніцелів з двома соусниками підливи, а тоді цілий лимонний торт. Він спитав мене, як я подивлюся на те, щоб трохи розрадити самотнього старого чоловіка й мати за це сотню на тиждень. Ну, а я йому кажу: слухайте, любий, ви помилились адресою, я на стороні не приробляю. Та й платня не дуже мене вразила: я зароблю не менше, прогулявшись до туалетної кімнати, бо перший-ліпший джентльмен, що має хоч

найменше уявлення про шик, дасть дівчині півсотні на вбиральню, а я завжди прошу й на таксі — ось вам і ще півсотні. Та тоді він мені каже, що його клієнт — Саллі Томато. Мовляв, любий старий Саллі давно уже милувався мною à la distance[9], і я зроблю добре діло, якщо раз на тиждень їздитиму його навідати. Ну, і я не могла відмовитись: це ж страшенно романтично.

— Не знаю. Щось тут наче не так.

Вона усміхнулась.

— Ви мені не вірите?

— По-перше, там не дозволяють просто будь-кому навідувати в'язнів.

— Авжеж, не дозволяють. Там у них така бюрократія, що куди. Але вважається, ніби я його племінниця.

— І оце тільки й того? За якусь там годину розмови він платить вам сто доларів?

— Не він, а адвокат. Містер О'Шоннесі переказує мені ті гроші поштою, як тільки я передам йому зведення погоди.

— Здається мені, ви можете втрапити у велику халепу,— сказав я і вимкнув лампу: вона була вже непотрібна, бо до кімнати вливалося вранішнє світло, а на пожежних сходах туркотали голуби.

— Чому? — спитала вона серйозно.

— Напевне, існує якийсь закон щодо тих, хто видає себе за іншу особу. Ви ж йому насправді не племінниця. А що то за такі зведення погоди?

Вона прикрила рот долонею і позіхнула.

— Ет, пусте. Просто я переказую їх телефоністці, щоб містер О'Шоннесі знав точно, що я там була. Саллі каже мені, що треба передати: ну там, приміром, "На Кубі ураган" чи "В Палермо сніг". Не турбуйтеся, любий,— мовила вона, підходячи до ліжка,— я вже давно живу своїм розумом.— Ранково проміння ніби пронизувало її наскрізь, і, натягаючи укривала мені до підборіддя, вона аж світилася, ясно й прозоро, мов дитина. Потім прилягла обіч мене.— Не заперечуєте? Я тільки хвилинку перепочину. Тож не будемо більш розмовляти. Спіть.

Я вдав, ніби сплю, і дихав глибоко й розмірено. Годинник на сусідній церкві видзвонив півгодини, годину. Було по шостій, коли вона торкнулася мого плеча — легенько, щоб не збудити.

— Бідолашний Фред,— прошепотіла вона нібито до мене, але насправді ні.— Де ти, Фреде? Тут так холодно. Вітер віє снігом.

Я відчув на своєму плечі вологе тепло її щоки.

— Чому ви плачете?

Вона відсахнулася, сіла на ліжку.

— Ой, бога ради,— мовила, ідучи до вікна й пожежних сходів,— терпіти Не можу занадто цікавих.

*

Другого дня, у п'ятницю, повернувшись додому, я побачив біля своїх дверей розкішну корзину від "Чарлза і К°" з її карткою: "Міс Холідей Голайтлі. Подорожня",— а на звороті незграбними дитячими карлючками нашкрябано: "Дякую, любий Фреде. Пробачте, будь ласка, за вчорашню ніч. Ви були просто ангел. Mille tend-resses[10]. Холлі. P. S. Більше вас не турбуватиму". Я відповів: "Будь ласка, турбуйте",— і залишив записку в її дверях разом з букетиком фіалок, купленим у вуличної квіткарки,— найбільше, що я міг собі дозволити. Та вона, як видно, вміла дотримувати слова: більше я її не бачив і не чув, і скидалося навіть на те, що вона замовила собі ключ від парадних дверей. В усякому разі, в мій дзвінок вона більш не дзвонила. А мені цього бракувало, і з часом мною заволоділо щось ніби образа на неї, як ото буває, коли про тебе забуде найближчий друг. Гостре почуття самотності позбавило спокою моє життя, але бачити давніших знайомих не хотілось: тепер вони здавалися мені прісними, наче страви без солі чи цукру. Настала середа, і думки про Холлі, про Сінг-Сінг і Саллі Томато, про світ, де дамі викладають по півсотні доларів на відвідини туалету, так опосіли мене, що я не міг працювати. Того вечора я вкинув до її поштової скриньки записку: "Завтра четвер",— а вранці був винагороджений запискою від неї з тими самими дитячими карлючками: "Дякую, що нагадали. Чи не зайдете до мене на чарку сьогодні десь близько 6-ї?"

Я зачекав десять хвилин після шостої, тоді примусив себе потерпіти ще п'ять хвилин.

Двері мені відчинив якийсь чудернацький суб'єкт. Від нього тхнуло сигарами та дорогим одеколоном. Черевики його красувалися високими підборами; а без тих доданих дюймів він міг би видатися ліліпутом. На потворно великій лисій голові, вкритій ластовинням, стирчала пара загострених гном'ячих вух. Очі були наче в мопса — бездушно-скляні, злегка вирячені. З вух і носа стирчали жмутки волосся, на щоках темніла проросла за день щетина, а рука, що потисла мою, здавалася хутряною.

— Манюня у ванній,— мовив він, показавши сигарою в той бік, звідки долинав шум води.

*

Кімната, в якій ми стояли (стояли — бо сидіти там не було на чому) мала такий вигляд, наче в неї щойно вселилися; бракувало тільки духу свіжої фарби. Все її умеблювання становили валізи та нерозпаковані ящики. Ті ящики правили за столи. На одному стояли пляшки з джином і вермутом, на другому — лампа, патефон, ваза із жовтими трояндами, й там-таки сидів рудий кіт Холлі. У великому, на цілу стіну, стелажі книжки гордо займали півполиці. Ця кімната одразу ж припала мені до душі, сподобався її переддорожній вигляд.

Суб'єкт прокашлявся.

— Вас запрошено? — Мабуть, йому здалося, що я кивнув головою по досить упевнено. Його холодні очі взялися розтинати мене, вправно роблячи надрізи скальпелем.— А то багато всяких приходить без запрошення. Ви давно знаєте манюню?

— Не дуже.

— То ви недавно знаєте манюню?

— Я мешкаю тут нагорі.

Ця відповідь начебто задовольнила його.

— Маєте таке саме приміщення?

— Ні, набагато менше.

Він струсив попіл на підлогу.

— Не квартира, а пакгауз. Просто неймовірно. Манюня не вміє жити, навіть коли має грошву.— Мова його була уривчаста, наче металічний стукіт телетайпа.— Як гадаєте,— запитав він,— вона справді така чи ні?

— Яка "така"?

— Облудна.

— Я б не сказав.

— Помиляєтесь. Вона таки облудна. Але з другого боку — ваша правда. Вона не облудна, бо така її вдача. Вона сама вірить в усю що бредню. І нічим цього з неї не виб'єш. Як я її переконував, аж плакав. Та й Бенні Поулен, скрізь шанований Бенні Поулен, теж переконував. Бенні думав з нею одружитися, але вона за нього не пішла. А він же, мабуть, не одну тисячу викинув, водячи її до всяких там психоаналітиків. Та навіть і отой славлений, що тільки по-німецькому говорить,— і він мусив одступитися. Ні, з неї нічим не виб'єш цих...— Він стиснув кулак, наче хотів розтрощити щось невловне,— ...вигадок. Спробуйте ще ви. Нехай вона розкаже вам ті нісенітниці, що забрала собі в голову. Але щоб ви знали,— сказав він,— я люблю манюню. Та й усі її люблять, хоч багато хто й не любить. А я люблю. Еге ж, я щиро люблю манюню. Бо я чутливий ось чому. Щоб оцінити її, треба бути чутливим, навіть трохи поетом. Але скажу вам правду. Ви можете геть із шкури вилізти задля неї, а вона піднесе вам лайно на тарілочці. Ось, приміром, що вона таке на сьогодні? Та всього-на-всього одна з тих, що про них ото пишуть у газетах: покінчила із життям з допомогою пачки вероналу. Я таке бачив стільки разів, що вам усіх пальців не вистачить полічити. І всі ті дівчата не були звихнуті. А вона звихнута.

— Зате молода. І попереду в неї ще дуже багато.

— Якщо ви це про майбутнє, то знов-таки помиляєтесь. А от років зо два тому в Голлівуді усе могло повернути по-іншому. Якось їй тоді повелося, нею зацікавились, і вона таки могла піти вгору. Та коли вже ти вибилась на пряму, то назад ані кроку. Ви спитайте Луїзу Райнер, що з нею сталося. А Райнер була вже зірка. Холлі, звісно, зіркою не була, і далі фотопроб у неї не доходило. Але це до "Історії доктора Весселя". А отоді вона справді могла піти вгору. Хто-хто, а я знаю, бо я ж сам її штовхав.— Він показав на себе сигарою.— О. Дж. Берман.

Він сподівався захопленого вигуку, і я був би не від того, щоб потішити його, та от біда: я ніколи не чув, хто такий О. Дж. Берман. Виявилося, що він голлівудський агент.

— Я перший помітив її. На іподромі "Санта-Аніта". Бачу: щодня там крутиться. Я й зацікавився, суто професійно. Що ж виявляється: живе з якимсь там жокеєм. Підсилаю я до нього своїх людей: облиш її, мовляв, якщо не хочеш мати справ з поліцією. Дівчинці ж то всього п'ятнадцять. Але вже має свій стиль, усе чин чином, справляє враження. Навіть і в отих своїх товстелезних окулярах. Навіть і при тому, що коли розтулить рота, то й не добереш, звідки вона: чи то з якоїсь південної глушини, чи то з Оклахоми, чи ще звідки. Я й досі не знаю. Та й ніхто, по-моєму, про це ніколи не дізнається. Вона ж така неприторенна брехуха, що, мабуть, і сама вже забула, звідки вона родом. А в нас цілий рік пішов на те, щоб виправити їй вимову. Зрештою ми ось що зробили: примусили її брати уроки французької, і коли вона почала більш-менш правильно повторювати слова по-французькому, то невдовзі навчилася цього й по-англійському. Ми робили з неї щось на зразок Маргарет Саллавен, але вона додала й дещо своє, нею зацікавились поважні люди, а тут ще до всього й Бенні Поулен, усіма шанований Бонні, хоче з нею одружитися. Чого ще бажати агентові? А тоді — бабах! "Історія доктора Весселя". Ви бачили цей фільм? Сесіль Де Мілль. Гері Купер. Боже ти мій! Я із шкури пнуся, аж ось усе на мазі: її мають пробувати на роль медсестри доктора Весселя. Ну, нехай однієї з його медсестер. Аж знову — бабах! Дзвонить телефон.— Він зняв уявну телефонну трубку.— "Це я, Холлі",— каже вона. "Любонько,— кажу,— погано чути, наче здалеку".— "А я в Нью-

Йорку",— відказує. "Якого ж ви біса в Нью-Йорку, коли сьогодні неділя, а завтра у вас проба?" — "А такого,— каже,— що я ніколи ще не була в Нью-Йорку". Я кричу: "Хай вам чорт, сідайте мерщій у літак і катайте назад!" А вона: "Ні, не хочу".— "Що це за штуки, лялечко?" — питаю. Тоді вона мені каже: "Вам треба, щоб усе було добре, а мені цього не треба".— "А якого ж біса вам треба?" — "Коли з'ясую, дам знати вам першому". Тепер ви зрозуміли, до чого я казав про лайно на тарілочці?

Рудий кіт зіскочив з ящика й потерся об ногу Бермана. Він підчепив кота носаком черевика й відкинув геть. То було паскудство, але він, як видно, так роздратувався, що кіт у цю мить для нього наче й не існував.

— Оце їй треба? — мовив він, розвівши руками по кімнаті,— Весь отой набрід, що набивається сюди незвано? Жити на подачки? Водитися хтозна з ким? Чи, може, вона думає вискочити заміж за Расті Тролера? То що — дати їй за це медаль? — Він замовк і люто втупився в мене.

— Даруйте, але я його не знаю.

— Не знаєте Расті Тролера? Ну, тоді ви, мабуть, і про манюню не багато знаєте. Кепські справи,— сказав він і поцокав язиком.— А я сподівався, що ви маєте на неї вплив. Що зможете навести її на розум, поки ще не пізно.

— Але як вас послухати, то вже пізно.

Він випустив кільце диму, почекав, доки воно розтане, а вже тоді усміхнувся. Усмішка змінила його обличчя, воно враз стало лагідне.

— Я міг би знову влаштувати їй роль. Я ж вам казав,— мовив він, і тепер я повірив йому,— я справді люблю манюню.

— Про що це ви тут лихословите, О. Дж.? — Сяк-так обгорнута рушником, Холлі прохляпала по кімнаті, залишаючи на підлозі мокрі сліди.

— Та все про те саме. Що ви схибнута.

— Фред про це вже знає.

— Але ви не знаєте.

— Припаліть мені сигарету, любий,— сказала вона, стягнувши з голови купальну шапочку і труснувши волоссям.— Це я не вам, О. Дж. Ви такий скиглій, завжди розпускаєте губи.

Вона підхопила кота й закинула собі на плече. Він умостився там, балансуючи, мов птах на жердинці, і кігті його вчепились їй у волосся, наче в клубок вовни; та попри всі ці добродушні пустощі, то був похмурий кіт з хижою піратською мордою: одного ока в нього не було, а друге зблискувало лиходійським вогнем.

— О. Дж.— скиглій,— мовила вона до мене, беручи Сигарету, яку я для неї припалив.— Зате він знає силу-силенну телефонних номерів. О. Дж., який номер Девіда Селзніка?

— Облиште.

— Я не жартую, любий. Я хочу, щоб ви подзвонили йому й сказали, який геній наш Фред. Він написав купу прекрасних оповідань. Та ви не червонійте, Фреде, це ж не ви кажете, що ви геній, а я. Ну ж бо, О. Дж. Що ви думаєте зробити, щоб Фред розбагатів?

— Мабуть, краще мені обговорити це з самим Фредом.

— Але пам'ятайте,— сказала вона, залишаючи нас удвох,— я його агент. І ще одне: коли гукну, прийдіть застебнути мені блискавку. А якщо хтось стукатиме — відчиняйте.

Стукали один за одним. За чверть години кімнату заповнив чималий гурт чоловіків; декотрі з них були у військовому. Мені впали в око два морські офіцери й один полковник авіації, та переважали в цьому натовпі сивуваті добродії, що вже вийшли з призовного віку. Крім поважних літ, гості не мали нічого спільного й видимо почували себе чужими серед чужих: справді-бо, кожен, хто заходив, ледве приховував сторопілість, побачивши інших. Скидалося на те, що господарка роздавала запрошення, тиняючись по різних барах, а можливо, так воно й було. Та після перших похмурих поглядів гості, затамувавши своє невдоволення, приставали до товариства, серед якого особливо жвавий був О. Дж. Берман: він як тільки міг користався з нагоди уникнути обговорення мого голлівудського майбутнього. Я залишився сам-один біля стелажа. З книжок, що стояли на полиці, більша половина була про коней, решта — про бейсбол. Удавши, ніби мене дуже зацікавили "Коні та їх породи", я міг без завад спостерігати знайомих Холлі й складати про них свою думку.

Невдовзі, мою увагу привернув один з них. То був середнього віку малюк, що так і не втратив дитячої повноти, хоч досвідчений кравець майже спромігся приховати його пухкий задок, по якому так і кортіло ляснути долонею. Здавалося, в усьому його тілі немає жодної кістки, а його округле обличчя з дрібними рисами мало дитинний, незайманий вигляд, немовби він як народився, так і не змінювався далі, тільки роздимався, наче повітряна куля, і шкіра його залишалась без єдиної зморщечки, а губенята були вередливо скривлені й ладні от-от вивергнути в себе пронизливий зойк. Та вирізнявся він не своїм виглядом,— зрештою, такі доходжалі малята не дивина,— а скоріш поведінкою, бо тримався так, ніби саме він був господарем вечірки: мов усюдисущий восьминіг, він збивав мартіні, знайомив гостей між собою, клопотався коло патефона. Хоч як по правді, то всю його діяльність здебільшого скеровувала сама Холлі: "Расті,прошу тебе... Расті, зроби

ласку..." Якщо він і був у неї закоханий, то ревнощів своїх не виказував. Інший на його місці давно б уже втратив самовладання, дивлячись, як вона легко снує по кімнаті, тримаючи на одній руці отого свого кота, а другою поправляючи на гостях краватки й знімаючи пушинки з вилог їхніх піджаків; що ж до полковника авіації, то його медаль вона відшліфувала до блиску.

Цього дорослого малюка звали Разерфорд (Расті) Тролер. У 1908 році він втратив батька й матір: батько загинув від руки якогось анархіста, а мати не пережила удару,— і це подвійне лихо зробило Расті сиротою, мільйонером і славнозвісною персоною; а було йому на той час п'ять років. Відтоді його ім'я стало надійним резервом недільних газет, коли вони не мали про що писати, і згодом прогриміло знову: ще школярем він підвів під арешт — нібито за содомію — свого опікуна, хрещеного батька. Потім незмінною поживою бульварних газет стали його одруження і розлучення. Його перша дружина разом з одержаним від нього утриманням вдалася до релігії; про другу начебто нічого не писали, а третя порушила в штаті Нью-Йорк справу про розлучення, виклавши проти нього чималу купу дуже промовистих доказів. З останньою місіс Тролер він розлучився сам, на тій підставі, що вона зчинила заколот на борту його яхти, внаслідок якого він був висаджений на один з островів Драй-Тортугас. Відтоді він Жив неодружений, хоча перед війною начебто залицявся до Юніті Мітфорд; принаймні пішов поголос, що він надіслав їй телеграму, пропонуючи одружитися з нею, якщо вона не вийде заміж за Гітлера. Казали, ніби через те Вінчелл і називав його нацистом; певна річ, сюди долучався і той факт, що він відвідував зборища в Йорквіллі.

Про все це я не від когось почув, а прочитав у "Посібнику з бейсболу", що правив Холлі й за альбом для вирізок. Між його сторінками були закладені сенсаційні матеріали з недільних газет укупі з колонками "світської хроніки": "Расті Тролер і Холлі Голайтлі на прем'єрі "Дотику Венери". Холлі нечутно підійшла ззаду, коли я читав: "Завдяки чарівній міс Холідей Голайтлі, із роду бостонських Голайтлі, кожний день мультимільйонера Расті Тролера стає чарівним святом".

— Милуєтесь моєю популярністю чи просто захоплюєтесь бейсболом? — спитала вона, зазираючи мені через плече й поправляючи свої темні окуляри.

— Яка там погода на цей тиждень? — озвався я.

Вона підморгнула мені, але зовсім не жартома: то було застереження.

— Я страшенно люблю коней, а бейсбол просто ненавиджу,— мовила вона, і щось у її голосі наказувало мені забути саму згадку про Саллі Томато.— У мене аж з душі верне, коли його передають по радіо, але мушу слухати, бо треба бути в курсі. Адже в чоловіків так мало тем для розмов. Коли чоловік не цікавиться бейсболом, то напевне цікавиться кіньми, а коли вже його не цікавить ні те, ні те, то кепські мої справи: тоді його не цікавлять і жінки. Ну, а до чого ви дійшли з О. Дж.?

— Розійшлися за взаємним бажанням.

— Він для вас добра нагода, повірте.

— Вірю. Та от яка пагода я для нього?

Вона не вгавала:

— Ідіть і дайте йому зрозуміти, що зовсім не вважаєте його кумедним. Він справді може допомогти вам, Фреде.

— Як я розумію, ви сама не дуже-то йому завдячені.— Вона здивовано глипнула на мене, і я пояснив: — "Історія доктора Весселя".

— То він і досі співає тієї самої? — мовила вона й кинула через кімнату зворушений погляд на Бермана.— Але в одному він має рацію:

мені таки слід би почувати себе винною. Не через те, що вони дали б мені цю роль і що я її потягла б,— вони б і не дали, а я б і не потягла. Коли я й почуваю себе винною, то хіба тільки тому, що по заважала іншу укладати плани, хоч сама не вірила в них ні на мить. Я просто вигадувала час, аби лише набути трохи лоску, бо достобіса добре знала, що кінозірки з мене ніколи не вийде. Надто вже важке це діло, а коли маєш якийсь глузд, то просто гидотне. У мене для цього недосить розвинений комплекс неповноцінності. Це ж тільки так вважається, що кінозірці належить мати велике "я", а насправді головне для неї — взагалі зректися будь-якого "я". Не те щоб я не хотіла розбагатіти й уславитись — це посідає чимале місце в моїх планах, і настане час, коли я свого не впущу. Але, якщо таке станеться, моє "я" має лишитися при мені. Я хочу бути сама собою, коли одного чудового ранку прокинусь і поїду снідати до Тіффані... У вас же немає склянки,— сказала вона, помітивши, що я стою з порожніми руками.— Расті! Зроби ласку, принеси моєму приятелеві випити.— Кіт і досі сидів у неї на руках.— Бідолаха ти,— мовила вона, чухаючи йому за вухами,— безіменний бідолаха. Трохи незручно, що його ніяк не звати. Але я не маю права дати йому ім'я, нехай почекає, доки матимесправжнього господаря. А ми просто зустрілись одного разу біля річки, ото й тільки; ми з ним чужі — він сам собі, я сама собі. Я не хочу мати нічого свого, поки не буду певна, що знайшла таке місце, де і я сама, і все там належатиме мені. Я ще не знаю, де воно, те моє місце. Але добре знаю, на що воно схоже.— Вона усміхнулась і дала котові зіскочити на підлогу.— На Тіффані,— мовила вона.— Та не коштовності мене ваблять, мені на них начхати. От хіба що діаманти. Але ж носити діаманти, поки тобі немає сорока, це просто несмак, та навіть і в сорок ризиковано. Вони по-справжньому личать тільки зовсім старим жінкам. Як ото Марія Успенська. Зморшки й кістки, сиве волосся й діаманти. А я так довго чекати не можу. Та й не через те я схибнута на Тіффані. Слухайте, бувають такі дні, коли на вас накочує?

— Туга, чи що?

— Ні,— повільно відказала вона.— Туга — це коли починаєш гладшати чи коли надто довго йде дощ. Тоді тобі сумно, та й годі. А коли накочує — то жахлива річ. Ти чогось боїшся, аж у піт тебе кидає зі страху, а чого боїшся — сам не знаєш. Відчуваєш тільки, що тебе от-от спіткає щось лихе, а що саме — не маєш і гадки. У вас таке буває?

— Дуже часто. Дехто називає це Angst[11].

— Гаразд, нехай Angst. А що ви проти нього робите?

— Ну, часом допомагає випивка.

— Я пробувала. І аспірин теж пробувала. Расті каже, треба курити марихуану, але мене від неї тільки сміх бере. А от що мені справді допомагає — то це сісти в таксі й поїхати до Тіффані. Усе там таке поважне й урочисте, що я враз заспокоююсь. Там з тобою просто не може статися нічого лихого — адже кругом стільки добрих, гарно вдягнених людей, і так приємно пахне столовим сріблом та гаманами з крокодилячої шкіри. Якби я знайшла собі справжнє місце, де можна було б жити й почувати себе так, як у Тіффані, то вже купила б меблі й дала котові ім'я. Я все думала: може, після війни ми з Фредом...— Вона зсунула на чоло темні окуляри, і її очі, що мінилися різними кольорами — сірим, голубим, зеленим — примружилися, немовби вдивляючись у далечінь.— Колись я була в Мексіці. От де розводити коней. Я нагледіла там одне місце біля моря. А Фред на конях добре знається.

Расті Тролер приніс мені мартіні й подав склянку, не дивлячись на мене.

— Я хочу їсти,— заявив він, і в голосі його, такому ж недорозвиненому, як він увесь, вчувалося дражливе пхикання, ніби він гнівався на Холлі.— Уже пів на восьму, і я хочу їсти. Ти ж знаєш, що сказав лікар.

— Так, Расті. Я знаю, що сказав лікар.

— Ну, то кінчай з цим, і їдьмо.

— Поводься пристойно, Расті.— Вона говорила з ним тоном гувернантки: лагідно, але з прихованою погрозою, і його обличчя аж зашарілося від якогось дивного задоволення та вдячності.

— Ти не любиш мене,— дорікнув він їй так, наче вони були самі.

— Ніхто не любить вередунів.

Як видно, він почув те, що хотів: її слова начебто й збудили його і водночас заспокоїли. Та він тягнув далі, мовби виконуючи якийсь ритуал:

— Ти мене любиш?

Вона поплескала його по плечу.

— Іди роби своє діло, Расті. А коли я буду готова, ми поїдемо вечеряти куди захочеш.

— До китайського кварталу?

— Але на кисло-солодку печеню не розраховуй. Ти ж знаєш, що сказав лікар.

Коли він вдоволено, перевальцем повернувся до гостей, я не встояв перед спокусою нагадати Холлі, що вона так і не відповіла на його запитання.

— То ви його любите чи ні?

— Я ж вам казала, що можна привчити себе любити кого завгодно. До того ж у нього було паскудне дитинство.

— Коли воно було таке паскудне, то чого він і досі за нього чіпляється?

— А ви подумайте як слід. Невже ви не розумієте, що Расті безпечніше залишатися в пелюшках, аніж убратися в спідницю. Іншого вибору в нього немає, але він страшенно дразливий щодо цього. Одного разу він кинувся на мене зі столовим ножем, коли я сказала, що час йому вже стати дорослим і подивитись правді в обличчя. Нехай, мовляв, угамується і зійдеться" з якимсь симпатичним, по-батьківському лагідним водієм ваговоза. А тим часом я взяла його під свою опіку, і все гаразд — він сумирний, і дівчата для нього лялечки в буквальному розумінні цього слова.

— Хвалити бога.

— Е ні, якби більшість чоловіків були такі, я аж ніяк не хвалила б бога.

— Я хотів сказати: хвалити бога, що ви не збираєтесь заміж за містера Тролера.

Вона звела брову.

— До речі, я не вдаю, нібито не знаю, який він багатий. Навіть у Мексіці земля коштує грошей. Ну, а тепер,— мовила вона,— ходім притиснемо О. Дж.

Я гаявся, шукаючи якоїсь зачіпки, щоб відтягти цю розмову. Нарешті згадав:

— А чому "Подорожня"?

— У мене на картці? — спитала вона, зніяковівши.— Ви вважаєте, це смішно?

— Та ні, не смішно. Просто цікаво.

Вона знизала плечима.

— Зрештою, хіба я знаю, де буду завтра? Отож і сказала поставити "Подорожня". Та й однаково ті картки — аби викинути гроші. Просто мені здавалося, що я неодмінно маю купити там хоч якийсь дріб'язок. Адже їх замовлено у Тіффані.— Вона взяла мій мартіні, до якого я не доторкнувся, і вихилила за два ковтки. Тоді потягла мене за руку.— Годі огинатися. Вам треба заприятелювати з О. Дж.

Та нам завадила несподівана пригода. Двері розчинились, і до кімнати стрімко шугнула молода жінка, шугнула, мов подмух вітру, мов вихор розвіяних шарфів та брязкітливих золотих прикрас.

— Х-х-холлі,— мовила вона, сварячись пальцем,— ач яка ти х-х-хитрюга. Назбирала тут стільки розкішних м-м-мужчин.

Вона була понад шість футів на зріст, вища за більшість присутніх чоловіків, і ті враз повипростувались і повтягали животи, неначе всі хотіли зрівнятися з нею.

— Що ти тут робиш? — запитала Холлі, і губи її натяглись, як струна.

— Та н-н-нічого, золотце. Я була тут нагорі, працювала з Юніосі. Різдвяні дурнички для "Ба-базара". Але ти начебто сердишся, золотце? — Вона обдарувала всіх променистою усмішкою.— А ви, х-х-хлопці, не сердитесь, що я впхалася до вашої к-к-компанії?

Расті Тролер захихотів. Тоді вхопив її за руку над ліктем, немовби мацаючи м'язи, і спитав, чи не хоче вона випити.

— Звісно, що хочу,— відказала вона.— Налийте мені віскі.

Холлі промовила?

— Віскі в нас немає.

Полковник авіації миттю зголосився побігти по пляшку.

— Н-не треба метушні, ч-чуєте. Мені добрий буде й нашатир. Холлі, рибонько,— сказала вона, злегка штовхнувши її,— ти мною не клопочися. Я сама відрекомендуюсь.— Вона схилилася над О. Дж. Берманом, у котрого, як і в багатьох низькорослих чоловіків у присутності високої жінки, масно заблищали очі.— Я — М-м-мег Уайлдвуд з Уайлдвуда, штат Арканзас. Там кругом гори.

Це скидалося на танець: Берман плів ногами химерні візерунки, щоб не підпустити до неї суперників. Та врешті змушений був відступити перед квартетом партнерів, що жадібно ковтали її недорікуваті жарти, наче голуби кукурудзу. Її успіх неважко було зрозуміти. Вона уособлювала собою перемогу над потворністю, а це нерідко приваблює дужче, ніж справжня краса, вже хоч би тому, що містить у собі парадокс. У даному разі, на противагу скрупульозним методам доброго смаку та науки догляду за собою, весь фокус полягав у перебільшенні власних вад: сміливо виставлені напоказ, вони оберталися на принади. Каблуки, такі високі, що аж тремтіли щиколотки, ще дужче увиразнювали її зріст; тугий корсаж сукні виказував усім, що вона може вийти на пляж у самих купальних трусиках; а гладенько зачесане назад волосся надавало її худорлявому обличчю манекенниці зовсім змарнілого й виснаженого вигляду. Навіть заїкуватість, безперечно, природна, але зумисне підсилена, йшла їй на користь. Те її заїкання було майстерним прийомом: по-перше, воно робило трохи оригінальнішими всі ті банальності, що злітали з її уст, а по-друге, незважаючи на її зріст і самовпевненість, збуджувало в чоловіків невиразне бажання захистити її. Берманові, приміром, аж дух забило, коли вона спитала: "Хто м-м-мені

скаже, де тут к-к-клозет" — та, врешті продихнувши, він подав руку, щоб особисто провести її туди.

— Це зайве,— сказала Холлі.— Вона тут не вперше і добре знає що де.— Холлі саме витрушувала попільниці і, коли Мег Уайлдвуд вийшла з кімнати, вона витрусила останню, а тоді скрушно зітхнула: — А справді жаль її.— Вона помовчала, ніби лічачи запитливі погляди: їх було більш ніж досить.— Та й важко це збагнути. Воно начебто мало бути одразу видно. Подумати тільки, адже на вигляд вона цілком здорова. Більше того — чиста. Ось що найдивовижніше. Ну скажіть, хіба ж неправда,— спитала вона, звертаючись до всіх загалом і ні до кого зокрема,— хіба ж не правда, що на вигляд вона зовсім чиста?

Хтось закашлявся, кілька чоловік судорожно ковтнули слину. Морський офіцер, що тримав склянку Мег Уайлдвуд, квапливо поставив її на ящик.

— Але я чула,— додала Холлі,— що багато дівчат з Півдня мають такий самий клопіт.— Вона делікатно знизала плечима й пішла до кухні принести ще льоду.

Повернувшись, Мег Уайлдвуд не могла зрозуміти, чому її зустріли без того запалу, що був перше: розмови, які вона заводила, тліли, наче сирі дрова, і ніяк не хотіли займатися. А ще непростиміше — гості відходили, не взявши у неї номера телефону. Полковник авіації втік, тільки-но вона обернулася до нього спиною, і то була остання крапля: адже перед тим він запросив її повечеряти, її раптом геть розвезло. А оскільки джин для штучної краси — те саме, що сльози для нафарбованих вій, то всі її принади враз наче вітром здуло. І вона почала зганяти свою злість на всіх. Господарку облаяла голлівудською дегенераткою. Одного з гостей, котрому було вже за п'ятдесят, викликала на бійку навкулачки. Берманові сказала, що Гітлер чинить правильно. А Расті Тролера, на превелику його втіху, загнала в куток і, анітрохи не заїкаючись, сказала:

— А тобі, знаєш, що буде? Я відволочу тебе до зоосаду й віддам на поживу якові.

Було очевидно, що він у захваті від такої перспективи, але його спіткало розчарування: нараз бона заточилась на підлогу й лишилася сидіти, щось бурмочучи.

— Ти, занудо. Ану вставай,— мовила Холлі, натягаючи рукавички. Рештки компанії чекали біля дверей; але зануда не зворухнулась, і Холлі благально поглянула на мене.— Будьте ангелом, Фреде, гаразд? Посадіть її в таксі. Вона живе в "Уїнслоу".

— Ні. Я в "Барбізоні". Ріджент, чотири, п'ятдесят сім, два нулі. Спитати Мег Уайлдвуд.

— Ви справленій ангел, Фреде.

Вони пішли. Думки про те, як допровадити амазонку до таксі, витіснили в мене почуття образи. Але Мег розв'язала цю проблему сама. Підвелася на ноги з власного почину і, похитуючись, втупилася в мене згори вниз.

— Їдьмо в "Лелеку". Там потанцюємо,— проказала вона й повалилася додолу, наче зрубаний дуб.

Найперше мені спало на думку бігти по лікаря. Та пульс у неї був нормальний, а віддих рівний. Вона просто спала. Я знайшов подушку, поклав їй під голову й залишив її тішитися сном.

*

Другого дня я зіткнувся з Холлі на сходах.

— Ех ви! — мовила вона мимохідь, показуючи мені пакет з ліками.— Тепер маю: лежить зовсім хвора. Таке похмілля, що страх. А до того ще й накотило на неї.

З цього я зрозумів, що Мег Уайлдвуд і досі в квартирі у Холлі, але причин такої несподіваної турботи про неї з'ясувати не встиг. А на кінець тижня таємниця ще поглибшала. Спершу до мене, помилившись дверима, постукав якийсь латиноамериканець: він шукав міс Уайлдвуд. На те, щоб розтлумачити йому помилку, пішло чимало часу, бо ми не розуміли вимови один одного, і поки все прояснилося, пін припав мені до душі. Він був доладно вбитий, і в його смаглявому обличчі та зграбній постаті матадора впадала в око вишукана досконалість, як ото в яблуці, чи апельсині, чи в іншому предметі, що цілком удався природі. Усе це доповнював англійський костюм, свіжий запах одеколону і — що найменш властиве латиноамериканцям — сором'язливість у поводженні.

Друга подія дня також була пов'язана з ним. Уже надвечір, ідучи обідати, я знову побачив його. Він приїхав у таксі, і водій допомагав йому заносити в дім важенні валізи. Це дало мені нову поживу для роздумів. Настала неділя, а я все не міг збагнути, що до чого.

Потім картина і проясніла, і водночас затьмарилась.

У неділю випала гарна днина бабиного літа, припікало сонце, і крізь розчинене вікно до мене долинали голоси з пожежних сходів. Там, на площадці свого поверху, простяглись на ковдрі Холлі та Мег, а між ними вмостився кіт. Їхнє щойно вимите волосся звисало мокрими пасмами. Обидві робили діло: Холлі фарбувала нігті на ногах, Мег плела светр. Говорила Мег:

— Коли хочеш знати, тобі таки п-п-пощастило. Хоч як там є, а одного в Расті не забереш: він американець.

— Велика заслуга, нічого не скажеш.

— Рибонько, тепер війна.

— Еге ж. А нехай вона скінчиться, то тільки ви мене й побачите.

— Ну, а в мене інші погляди. Я п-п-пишаюся своєю країною. В нашій родині всі чоловіки були відважними солдатами. Пам'ятник дідусеві Уайлдвуду стоїть у самому центрі Уайлдвуда.

— Фред теж солдат,— сказала Холлі.— Та йому навряд чи поставлять пам'ятник. А може, й поставлять. Кажуть же: чим дурніший, тим хоробріший. А він таки добрячий дурень.

— Фред — це отой хлопець, що нагорі? Я й не знала, що він солдат. А що дурний, то справді схоже.

— Він допитливий. Не дурний. Йому страшенно хочеться побачити, що там за чужим вікном. А коли ніс притиснутий до шибки, будь-хто матиме дурний вигляд. Тай взагалі, це не той Фред. Фред — мій брат.

— І ти називаєш рідну п-п-плоть дурнем?

— Що є, те є.

— Ні, негоже таке казати. Про хлопця, що воює десь там за тебе, за мене й за всіх нас.

— Ми тут що — на мітингу?

— Просто я хочу, щоб ти знала мої погляди. Я розумію жарти, але в душі я людина п-п-поважна. І пишаюся тим, що я американка. Тому й караюся через Жозе.— Вона поклала спиці.— Ти ж так само вважаєш, що він страшенно гарний з себе, хіба не правда? — Холлі гмукнула й мазнула котові по вусах щіточкою з лаком.— Якби ж то мені тільки

звикнути до думки, що я маю вийти заміж за б-б-бразільця. І сама маю стати б-б-бразілійкою. Це ж таку прірву переступити. Шість тисяч миль, та й мови я не знаю...

— Запишись на курси Берліца.

— З чого б то раптом вони там навчали п-п-португальської? Нею, певне, ніхто й не говорить. Ні, єдине, що мені залишається, це спробувати умовити Жозе, щоб він покинув політику й став американцем. Це ж нікому не потрібна річ — зробитися п-п-президентом якоїсь там Бразилії.— Вона зітхнула й знов узялася до свого плетива.— Мабуть, я таки до нестями в нього закохана. Ось ти бачила нас разом. Як ти вважаєш: я закохана до нестями?

— Ну... А він кусається?

Мег упустила петлю.

— Як кусається?

— У ліжку.

— Та ні. А треба, щоб кусався? — Потім несхвально додала: — Але він сміється.

— Оце добре. Молодець. Люблю, коли чоловік вбачає у цьому гумор. А то здебільшого вони тільки сопуть та хекають.

Мег забрала назад свою скаргу, розваживши, що ця похвала якоюсь мірою поширюється і на неї.

— Еге ж. Мабуть, що так.

— Ну гаразд. Він не кусається. Він сміється. Що далі?

Мег полічила спущені петлі й знову замигтіла спицями.

— Я питаю...

— Чую. Воно не те щоб я не хотіла тобі розказувати. Але так важко все запам'ятати. Я не п-п-переймаюся цими речами, як ти. Вони йдуть у мене з пам'яті, наче сон. І я вважаю, що це н-н-нормально.

— Може, й нормально, люба, але я волію бути природною.— Холлі помовчала, дофарбовуючи котові вуса.— Слухай-но. Якщо ти нічого не запам'ятовуєш, спробуй не вимикати світла.

— Холлі, будь ласка, зрозумій мене. Я над усе ставлю пристойність.

— Е, хріновина. Що непристойного в тому, коли ти подивишся в ліжку на чоловіка, який тобі до вподоби? Вони здебільшого дуже гарні, і твій Жозе теж гарний, а коли ти навіть поглянути на нього не хочеш... ну, тоді я боюся, що він, бідолаха, мусить перебиватися холодною стравою.

— Говори т-т-тихше.

— І можливо, що ти анітрохи в нього не закохана. Отак. Ти задоволена моєю відповіддю?

— Ні. Бо я зовсім не х-х-холодна страва. У мене гаряче серце. Від нього і вся моя вдача.

— Гаразд. У тебе гаряче серце. Та якби я була чоловіком і йшла до ліжка, то краще б узяла з собою пляшку гарячої води. Це щось відчутніше.

— Ну, від Жозе ти нарікань не почуєш,— самовдоволено промовила Мег, зблискуючи спицями проти сонця.— І я таки закохана в нього. Чи ти знаєш, що я менш як за три місяці сплела йому десять пар вовняних шкарпеток? А це — вже другий светр.— Вона розправила светр і відкинула його вбік.— От тільки навіщо? Светри — в Бразілії. Мені б робити т-т-тропічні шоломи.

Холлі лягла на спину й позіхнула.

— Колись же там буває зима.

— Дощі там бувають, це я знаю. Спека. Дощі. Д-д-джунглі.

— Спека. Джунглі. От мені б там було до душі.

— Таки більше тобі, ніж мені.

— Еге ж,— мовила Холлі сонним голосом, в якому насправді не було ні тіні сну.— Більше мені, ніж тобі.

*

У понеділок, зійшовши вниз по ранкову пошту, я побачив, що картка на скриньці Холлі змінилась: додалося нове ім'я, і міс Голайтлі та міс Уайлдвуд тепер подорожували вдвох. Можливо, це зайняло б мою увагу довше, коли б не лист у моїй власній скриньці. То була відповідь з невеликого університетського журналу, куди я надіслав одне із своїх оповідань. Оповідання їм сподобалось, говорилося в листі, і хоч я повинен зрозуміти, що платити вони не в змозі, але вони мають намір вмістити його. Вмістити — це означало надрукувати. Коли кажуть, що голова йде обертом від радості,— то це не пусті слова. Мені треба було негайно з кимось поділитися, і, перестрибуючи через два східці, я злетів нагору й загупав у двері Холлі.

Я не покладався на свій голос і, тільки-по вона відчинила й, заспано мружачись, стала на порозі, тицьнув їй у руки листа. Здавалося, можна було прочитати сторінок шістдесят, перш ніж вона віддала його мені назад.

— Я б не дозволила, коли вони не думають платити,— мовила вона, позіхаючи. Та, мабуть, з виразу мого обличчя зрозуміла, що сказала не те й що мені потрібна не порада, а вітання, і враз обернула позіх на усмішку.— Ой, ну звісно. Це просто чудово. Та заходьте ж,— сказала вона.— Зараз зваримо каву й відзначимо це. Ні. Краще я одягнусь, і підемо кудись поснідаєм.

Спальня її мало чим різнилася од вітальні, в ній панував той самий переддорожній дух: валізи та ящики, все спаковане й готове до від'їзду, наче пожитки злочинця, що відчуває наближення охоронців закону. Щоправда, у вітальні меблів як таких зовсім не було, а тут стояло ліжко, та ще й двоспальне і досить-таки бундючне: світле дерево й стьобаний атлас.

Холлі залишила двері до ванної відчинені й розмовляла зі мною звідти; за шумом і плюскотом води я дуже мало що почув, але суть була така: я вже, напевне, знаю, що Мег Уайлдвуд переїхала до неї, і це буде дуже зручно, бо коли вже брати за компаньйонку нелесбіянку, то принаймні довершену дурепу, от як Мег, і нехай вона перебере на себе квартиру, а до того ж і пральню.

Неважко було помітити, що пральня для Холлі — неабияка проблема: вся кімната була завалена ганчір'ям, немов роздягальня жіночого гімнастичного залу.

— І знаєте, вона має успіх як натурниця. Фантастично, правда ж? Але це дуже добре,— провадила вона, виходячи з ванної і пристібаючи на ходу панчоху.— Хоч не буде цілими днями крутитися перед очима. Та й щодо чоловіків нема чого тривожитись. Вона заручена. І жених цілком

пристойний. От тільки невеличка різниця в зрості — щось із фут на її користь... Та де ж це в біса...— Вона стояла на колінах і нишпорила під ліжком. А знайшовши те, Що шукала,— туфлі із змііної шкіри,— заходилася шукати блузку, тоді пояс, і можна було тільки дивуватися, коли вона зрештою постала з цього хаосу бездоганно вичепурена й незворушно спокійна, неначе її вбирали прислужниці Клеопатри.— Слухай,— сказала вона й узяла мене за підборіддя,— я дуже рада за тебе. Справді рада.

*

Той понеділок у жовтні 1943-го... Прекрасний, сповнений окриленої радості день. Для початку ми випили по "манхеттену" у Джо Белла, а коли він дізнався про мій успіх, ще й по "шампаню" коштом закладу. Потім забрели на П'яту авеню, де відбувався парад. Прапори на вітрі, гупання військових оркестрів та військових колон — усе те, здавалося, ніяк не було пов'язане з війною, а влаштоване тільки на мою честь.

Поснідавши в кафетерії парку, ми поминули зоосад (Холлі сказала, що не може бачити тварин у клітках) і, сміючись, вистрибуючи, співаючи, побігли доріжками до старої човнової пристані, якої тепер уже немає. По озеру плавало опале листя, а на березі садівник згріб його на багаття, і стовп диму, здійнявшись догори, мов індіанський сигнал тривоги, був єдиною хмариною в тремтливому повітрі. Весна ніколи особливо не хвилювала мене, а порою початку, становлення мені уявлялася скоріше осінь; так само було й того дня, коли ми сиділи з Холлі на бильцях пристані. Думав я про майбутнє, а говорив про минуле, бо Холлі захотіла дізнатися про моє дитинство. Вона розказала дещо й про своє, але все те наче манівцями, не називаючи місць та імен, і враження від її розповіді було непевне, хоч вона дуже захоплено змальовувала й літні дні, й купання в річці, й різдвяні ялинки, й веселі прогулянки, й своїх двоюрідних сестричок,— одне слово, всі ті радощі, які навряд чи могли бути в минулому дитини, що втекла з дому.

Чи, може, спитав я її, то неправда, що вона з чотирнадцяти років живе сама по собі? Вона потерла ніс.

— То — правда. А решта все неправда. Ти ж, любий, зробив таку трагедію із свогодитинства, що мені не захотілося з тобою змагатись.— Вона зіскочила з билець.— До речі, це мені нагадало: треба послати Фредові арахісового масла.

Решту дня ми никали по місту, випрошуючи у незговірливих бакалійників бляшанки з арахісовим маслом — дефіцитом воєнного часу; вже посутеніло, коли ми добули останню, шосту,— в бакалії на Третій авеню. Звідти було рукою подати до антикварної крамниці з пташиною кліткою у вітрині, і я повів Холлі, щоб вона побачила ту дивовижу. Вона віддала належно її химерній формі, тоді сказала:

— І все ж таки клітка є клітка.

Коли ми проходили повз магазин Вулворта, вона схопила мене за руку.

— Давай щось украдемо,— і потягла всередину, де мені одразу здалося, що за нами пильно стежать, наче вже нас запідозрили.— Ну ж бо, не бійся!

Вона шаснула вздовж прилавка, заваленого паперовими головами та масками до дня всіх святих. Продавщиця була зайнята з кількома черницями, що приміряли маски. Холлі теж вибрала маску й наділа на себе, а другу напнула на мене, тоді взяла мене за руку, і ми вийшли. Ото й тільки. Опинившись на вулиці, ми пробігли два чи три квартали,— мабуть, задля гостріших відчуттів, а ще, як я зрозумів, через те, що вдала крадіжка радісно збуджує. Я спитав Холлі, чи багато вона крала.

— Колись було,— відказала вона.— Цебто — доводилось. Та й тепер вряди-годи вправляюся, щоб руки не одвикали.

Ми йшли в тих масках до самого дому.

*

Тепер мені здасться, ніби в нас із Холлі було тоді чимало таких днів, та хоч ми й справді не раз ділили години дозвілля, загалом ці спомини облудні. Бо наприкінці того місяця я знайшов роботу — тож чи варто ще щось казати? Хіба тільки те, що ця робота була мені конче потрібна і що працював я щодня з дев'ятої до п'ятої. Отож відтоді наші дні — мої і Холлі — розкладалися зовсім по-різному.

За винятком четвергів, коли вона зранку їздила до Сінг-Сінгу, і тих нечастих днів, коли в неї виникало бажання покататися верхи в парку, Холлі на час мого повернення з роботи тільки-но вставала з ліжка. Іноді я заглядав у ці години до неї, і ми випивали разом по чашці "сніданкової" кави, після чого вона починала вбиратися на вечір. Щоразу вона мала кудись, іти, не завжди з Расті Тролером, але здебільшого з ним, і здебільшого до них приставала й Мег Уайлдвуд з отим своїм гарним бразільцом, якого звали Жозе Ібарра-Йєгер — друге прізвище він дістав від матері-німкені. Цей квартет звучав не дуже злагоджено, в основному з вини Ібарри-Йєгера, що здавався серед них таким же недоречним, як скрипка у джазі. Освічений, статечний, він, як я міг судити, цілком серйозно ставився до своєї роботи,— якоїсь там державної і начебто дуже важливої,— що по кілька днів на тиждень тримала його у Вашінгтоні. Лишалося тільки дивуватись, як він міг просиджувати цілі ночі в "Ля-Рю", чи "Ель-Марокко", слухаючи б-б-базікання Мег Уайлдвуд і дивлячись на щічки-сіднички Расті Тролера. Можливо, йому, як буває з більшістю із нас у чужій країні, забракло вміння розпізнати людей і визначити кожному своє місце; тож, певно, він бачив усіх американців в однаковому світлі й, виходячи з цього, вважав своїх супутників цілком стерпними взірцями місцевого колориту й національного характеру. Цим можна багато чого пояснити; все інше пояснюється наполегливістю Холлі.

Якось надвечір, чекаючи автобуса до П'ятої авеню, я помітив, як на протилежному боці вулиці спинилося таксі, з нього вийшла дівчина й побігла сходами Публічної бібліотеки. Я впізнав її тільки коли вона вже заходила в двері; воно й не дивно, бо Холлі й бібліотека аж ніяк не вкладалися поряд. У пориві цікавості я теж пройшов між левами, міркуючи, як мені бути: признатися, що гайнув слідом за нею, чи вдати випадкову зустріч. Зрештою я не зробив ні того, ні того, а причаївся віддалік у читальному залі, де вона сиділа, сховавшись за темними окулярами та цілою фортецею книжок, що їх відібрала на видачі. Вона хапалася то за одну книжку, то за іншу, час від часу затримуючись на якійсь сторінці й щоразу хмурячи брови, неначе рядки були надруковані догори ногами. Олівець вона тримала напоготові, та, як видно, ніщо не збуджувало її цікавості,— лише раз чи два, немовби просто для годиться, вона починала щось ревно черкати. Спостерігаючи її, я згадав дівчину, що вчилася разом зі мною в школі, зубрилу Мілдред Гросмен. Оту Мілдред, з її масним волоссям та залапаними окулярами, з перемазаними чорнилом руками, якими вона розтинала жаб і варила каву для пікетників, та безбарвними очима, що дивилися на зорі тільки з тим, аби визначити їх хімічний склад. І хоч Мілдред і Холлі різнились одна від одної, як небо від землі, проте мені вони раптом уявилися подібними до сіамських близнят, і нитка думок, що пов'язала їх докупи, снувалася десь так: звичайна людина часто зазнає змін, навіть наше тіло щокілька років цілковито перебудовується, хочемо ми того чи ні,— такий закон природи. А от Мілдред Гросмен і Холлі Голайтлі ніколи не зміняться, і само це споріднює їх між собою. Вони не можуть змінитися, бо надто рано набули своїх характерів, і це, мов несподіване багатство, позбавило їх чуття міри: одна вщерть забила собі голову суто практичними речами, а друга — сумнівною романтикою. Я уявив собі їх обох через багато років у якомусь ресторані: Мілдред усе так само вивчатиме меню з погляду поживності страв, а Холлі так само хапатиме все без розбору. І ніколи не буде інакше. Вони пройдуть крізь життя і вийдуть з нього тією самою рішучою ходою, не розглядаючись навколо.

Я так заглибився в ці високі матерії, що навіть забув, де я; а коли опам'ятався, з подивом побачив себе в похмурій сутіні читального залу й

знову не повірив своїм очам, уздрівши там Холлі. Було вже по сьомій, вона підфарбовувала губи й прибирала відповідного, як на неї, вигляду, — накинула на плечі шарф, причепила сережки,— щоб після бібліотеки з'явитись у ресторані "Колонія". Коли вона пішла, я підступив до столу, де залишились її книжки, бо саме вони мене й цікавили. "Мандрівка на південь", "Дорогами Бразілії", "Політична думка Латинської Америки". І таке інше.

Напередодні різдва вони з Мег влаштували вечірку. Холлі попросила мене прийти раніш і допомогти прикрасити ялинку. Я й досі не збагну, як вони примудрилися втягти її до кімнати: верхні віти обламалися, впершись у стелю, а нижні сягали від стіни до стіни. Одне слово, вона мало чим поступалася перед тим велетенським святочним деревом, що його ставлять на площі Рокфеллера. Та й убрати її міг би хіба що Рокфеллер, бо прикраси та блискітки зникали у вітах, мов талий сніг. Холлі спало на думку збігати до Вулворта й поцупити кілька повітряних кульок, що вона й зробила, і ті кульки справді надали ялинці святкового вигляду. Ми піднесли тост за наш успіх, і Холлі сказала мені:

— Заглянь до спальні. Там для тебе подарунок.

Я теж мав для неї подарунок: невеличкий пакет у кишені, що здався мені ще меншим, коли я побачив на ліжку обв'язану червоною стрічкою ту саму розкішну пташину клітку.

— Ну Холлі! Це просто жах!

— Цілком згодна, але я гадала, що вона тобі подобається.

— Але ж гроші! Триста п'ятдесят доларів!

Вона знизала плечима.

— Кілька зайвих прогулянок до туалету. Тільки пообіцяй мені... Пообіцяй, що ніколи нікого туди не посадиш.

Я кинувся цілувати її, але вона простягла руку.

— Ану дай,— сказала, ляскаючи по моїй відстовбурченій кишені.

— Та це така дрібниця...

Справді, то був усього-на-всього медальйон із зображенням святого Христофора, покровителя мандрівників. Але куплений у Тіффані.

*

Холлі була не з тих, хто вміє берегти речі, і вона вже напевне загубила мій медальйон: закинула до валізи чи забула в шухлядці десь у номері готелю. А от та клітка й досі у мене. Я тягав її за собою до Нью-Орлеана, Нантаккета, по всій Європі, до Марокко й Вест-Індії. Але рідко згадую, що то подарунок Холлі, бо одного разу твердо вирішив забути про це. Тоді між нами зайшла велика сварка, і в числі речей, навколо яких здійнялася буря, була ота ж таки клітка, О. Дж. Берман і моє оповідання, що його я подарував Холлі, коли воно з'явилося друком в університетському журналі.

У лютому Холлі вирушила в подорож з Расті, Мег та Жозе Ібаррою-Йєгером. Наша сварка сталася невдовзі після її повернення. Шкіра в Холлі була темна, як йод, волосся вицвіло на сонці до білого, і час вона провела чудово.

— Ну от, спочатку ми були на острові Кі-Вест, і Расті загризся там з якимись моряками, чи то вони з ним загризлися,— так чи так, але тепер йому до кінця своїх днів ходити в залізному корсеті. Розпрекрасна Мег теж утрапила до лікарні. Сонячний опік першого ступеня. Страшенна гидота: суцільні пухирі й якесь смердюче мастило. Тхнуло від неї так,

що несила було терпіти. Отож ми із Жозе залишили їх у лікарні, а самі подалися до Гавани. Він казав: "Ось постривай, побачиш Ріо",— та як на мене, і в Гавані краще нікуди. У нас там був колосальний гід — більш як наполовину негр, а на решту китаєць, і хоч загалом я не люблю ні тих, ні тих, але в суміші це було непогано, і я дозволяла йому гладити під столом мої коліна, бо як по правді, то він здавався мені досить-таки цікавим. Та одного вечора він повів нас на якийсь там порно, і що б ти думав — на екрані ми побачили його самого!.. Звісно, коли ми повернулися на Кі-Вест, Мег була більш ніж певна, що я там, на Кубі, тільки те й робила, що спала із Жозе. І Расті так само, тільки його це зовсім не обходить, просто йому хочеться знати деталі. Одне слово, всі були страшенно знервовані, аж поки я поговорила по щирості з Мег.

Ми були у вітальні, і, хоч лишалися вже лічені дні до березня, величезна різдвяна ялинка, що геть поруділа й втратила свій смольний дух, з поморщеними, паче вим'я старої корови, кульками, усе ще займала більш як половину кімнати. Впадало в око й те, що в кімнаті побільшало меблів: з'явилося легке складане ліжко, і Холлі, прагнучи зберегти свою тропічну засмагу, лежала на ньому під кварцовою лампою.

— І переконала її?

— Що я не спала з Жозе? Боже мій, ну звісно. Я просто сказала їй,— але так, паче мені страшенно соромно в цьому признатися,— сказала їй, що я лесбіянка.

— Не може бути, щоб вона цьому повірила.

— Ого, ще й як повірила. А то чого б вона помчала й купила оце ліжко? За мене не турбуйся: я кого хочеш так настрахаю, що тільки ну... Зроби ласку, любий, помасти мені спину олією для засмаги.— Поки я це робив, вона сказала: — Приїхав О. Дж. Берман, і слухай, я дала йому той журнал з твоїм оповіданням. На нього справило враження. Він гадає,

що, може, й варто тобі допомогти. Тільки каже, що ти не про те пишеш. Негри та діти — кого таке цікавить?

— Та певно, що не містера Бермана.

— А я з ним згодна. Я двічі прочитала оповідання. Дітлашня і негри. Тремтливо листя.Описування. В ньому немає ніякої суті.

Моя рука, що втирала їй у шкіру олію, немовби набула власної волі: їй так і кортіло звестися й ляснути Холлі по сідницях.

— Наведи мені приклад,— спокійно мовив я,— чогось такого, в чому є суть. Як ти її розумієш.

— "Грозовий перевал",— анітрохи не завагавшись, сказала вона.

Моя рука вже зовсім виходила з-під моєї влади.

— Але ж це безглуздо. Ти говориш про геніальну річ.

— То що, хіба не правда? Як там ото: "Моя мила дикуночка Кеті..." О боже, я ревла, як корова. Разів десять дивилася.

— А-а-а...— мовив я з неприхованою полегкістю.— А-а-а...— і глузливо підвищив голос: — То ти про кіно.

Вона вся напружилась і стала на дотик наче камінь, нагрітий сонцем.

— Кожен хоче почувати себе вищим за когось,— сказала вона.— Але спершу годилося б навести хоч якісь докази.

— Я не порівнюю себе з тобою. Ані з Берманом. Ми різного прагнемо.

— А заробляти гроші ти не прагнеш?

— Так далеко я ще не заглядаю.

— Воно й видно по твоїх оповіданнях. Неначе ти пишеш їх, сам не знаючи, який буде кінець. То ось що я тобі скажу: заробляй краще гроші. У тебе дорогі фантазії. Не всі купуватимуть тобі пташині клітки.

— Я дуже шкодую...

— Ще й не так пошкодуєш, якщо вдариш мене. Ти оце щойно хотів, я відчула по руці, і зараз хочеш.

Я таки хотів, страшенно хотів; і руки й серце в мене аж тіпались, поки я закручував пляшечку з олією.

— Ну ні, про це я б не пошкодував. Мені шкода тільки, що ти дурно витратила на мене свої гроші: адже Расті Тролер — то надто тяжкий заробіток.

Вона сіла на ліжку; її обличчя та голі груди холодно голубіли в світлі кварцової лампи.

— Слухай, звідси до порога йти чотири секунди. Даю тобі дві.

*

Я пішов просто до себе, взяв ту клітку, відніс наниз і поставив під її дверима. Ото було й по всьому. Принаймні так мені здавалося до наступного ранку, коли, йдучи на роботу, я побачив свою клітку на сміттєвому ящику, що дожидав на тротуарі приїзду сміттєвоза. Боязко озирнувшись, я схопив її і відніс назад до своєї кімнати; то була капітуляція, проте вона не похитнула мого рішення назавжди

викреслити Холлі Голайтлі із свого життя. Я твердив собі, що вона "безсоромна розпусниця", "гультяйка", "вкрай фальшива особа", до якої не варто більш ніколи й словом озиватися.

І таки не озивався. Досить довго. Зустрічаючись на сходах, ми дивилися собі під ноги. Коли вона з'являлась у Джо Белла, я одразу ж ішов геть. А одного дня мадам Сапфія Спанелла, колишня колоратура й велика аматорка катання на роликах, що мешкала на другому поверсі, пішла по квартирах з петицією, де вимагала виселення міс Голайтлі як "аморальної особи" та "призвідниці нічних гульбощів, що загрожують безпеці й здоров'ю сусідів". І хоч я відмовився підписати той папірець, та в душі визнавав, що мадам Спанелла таки має підстави ремствувати. Але її петиція нічого не дала, і ближче до кінця квітня, теплими весняними ночами, з розчинених вікон квартири номер два усе так само линув гомін розвеселої вечірки, гучні звуки патефона та хмільний сміх.

Серед гостей Холлі нерідко можна було побачити досить підозрілих типів; але якось наприкінці весни, коли я проходив через вестибюль, мою увагу привернув аж надто дивний незнайомець, що розглядав її поштову скриньку. То був чоловік років п'ятдесяти, з грубуватим обвітреним обличчям і сумовитими сірими очима. На голові у нього стримів заношений сірий капелюх, вкритий плямами від поту; дешевий голубуватий літній костюм висів на його довготелесій постаті, мов на вішалці; на ногах виблискували новенькі коричневі черевики. Дзвонити до квартири Холлі незнайомець начебто не збирався. Помалу, ніби читаючи шрифт для сліпих, він вів пальцем по друкованих літерах її прізвища.

Увечері, виходячи перекусити, я знову побачив того чоловіка. Він стояв на протилежному боці вулиці й, прихилившись до дерева, видивлявся на вікна Холлі. В голові у мене майнули лиховісні здогади. Може, це агент поліції? Чи якийсь підглядач, зв'язаний із Саллі Томато, її знайомим у Сінг-Сінгу? Можлива небезпека знову збудила в мені добрі почуття до Холлі; та й звичайна порядність вимагала припинити на час нашу ворожнечу й попередити її, що за нею стежать.

Ідучи до перехрестя, де мав повернути до "Шніцельного царства", що на розі Сімдесят дев'ятої і Медісон-авеню, я відчував на собі пильний погляд того чоловіка. А тоді, навіть не обертаючись, зрозумів, що він іде слідом за мною: я почув, як він насвистує. Та не якусь там звичайну мелодійну, а оту тужливу пісню прерій, що її часом грала й співала Холлі: "Аби не по смерті, аби не вві сні, по тих луках небесних погуляти мені". Я чув той свист, і переходячи Парк-авеню, і простуючи по Медісон. Один раз, чекаючи зеленого світла, я краєм ока озирнувсь на незнайомця й побачив, як він нахилився погладити миршавого шпіца.

— Гарний у вас собачка,— хриплувато, по-фермерському прокволисто мовив він до господаря.

У "Шніцельному царстві" було безлюдно. І все ж таки він сів перед довгим прилавком саме біля меріє. Від нього тхнуло тютюном і потом. Він замовив чашку кави, та коли її подали, навіть не доторкнувся до неї. Сидів, жував зубочистку й розглядав мене в дзеркалі, що висіло за прилавком проти нас.

— Пробачте,— мовив я, звертаючись до його відображення у дзеркалі.— Чого вам треба?

Моє запитання не збентежило його; здавалося, він навіть відчув полегкість, що до нього заговорили.

— Синку,— відказав він.— Мені потрібен друг.

Він видобув гамана. Гаман був старий, зашкарублий, як і його руки, й мало не розлазився на шматки. Така сама стара й потріскана була вицвіла фотографія, яку він подав мені. Я побачив на ній групу з сімох чоловік, що стояли на перекошеній відкритій веранді грубо збитого дерев'яного будинку, всі — діти, за винятком його самого; він обнімав за стан пухку біляву дівчинку, що прикрила очі долонею від сонця.

— Це я,— мовив він, показуючи на себе.— Це вона…— тицьнув пальцем на пухку дівчинку.— А оце,— додав, посунувши палець на білоголового й довгого, мов жердина, хлопця,— її брат Фред.

Я поглянув на "неї" ще раз: атож, тепер я вловив у тій товстощокій дитині з примруженими очима якусь подібність до Холлі. І в ту ж мить збагнув, хто цей чоловік.

— То ви батько Холлі.

Він закліпав очима й нахмурився.

— Її звуть не Холлі. Вона була Луламей Барнс. Була,— сказав він, перемістивши в роті зубочистку,— поки не вийшла за мене. Я її чоловік. Док Голайтлі, конячий лікар. Лікую худобу, маю невеличку ферму. Недалеко від Тьюліпа, що в Техасі. Чого ви смієтеся, синку?

То був нервовий сміх. Я ковтнув води й закашлявся. Він стукнув мене по спині.

— Це, синку, не смішки. Я оце вже п'ять років усе шукаю своєї жіночки. А як Фред написав мені, де вона є, то я враз купив квитка на автобус — і гайда сюди. Луламей має вернутися додому, до чоловіка та дітей.

— Дітей?

— Вони ж то їй діти,— майже вигукнув він.

Він мав на думці чотирьох інших з фотографії: двох босоногих дівчат та двох хлопців у комбінезонах. Сумніву не було: цей чоловік не при своєму розумі.

— Та не може бути Холлі їхньою матір'ю. Вони ж старші за неї. Більші.

— Слухайте, синку,— мовив він розважливим тоном,— я й не кажу, що вона їх народила. Їхня люба рідна матуся, золота жінка, земля їй пером, померла в тридцять шостому році, четвертого липня, якраз на День незалежності. Того року була страшна посуха. Коли я одружився з Луламей, цебто в грудні тридцять восьмого, їй щойно минуло чотирнадцять. Може, звичайна собі жінка в чотирнадцять років і не тямила б до пуття, що робить. Та візьміть ви Луламей — вона ж не така, як усі. Вона добре знала, що до чого, коли обіцяла стати мені дружиною, а моїм дітям матір'ю. А тоді взяла та й розбила нам серце — втекла ото геть з дому.— Він сьорбнув захололої кави й подивився на мене серйозним, допитливим поглядом.— Ви що, синку, сумніваєтесь? Не вірите, що я кажу все так, як воно є?

Я не сумнівався. То була надто неймовірна історія, щоб вигадати її. До того ж вона цілком суміщалася з О. Дж. Бермановим враженням від Холлі, коли він уперше побачив її в Каліфорнії: "І не добереш, звідки вона: чи то з якоїсь південної глушини, чи то з Оклахоми, чи ще звідки". Де там було Берманові догадатися, що то заміжня дитина з Тьюліпа, штат Техас.

— Еге ж, просто розбила нам серце — втекла з дому, та й годі,— повторив конячий лікар.— І не мала ж на те ніякої причини. Всю роботу в господі робили дівчата. А Луламей могла собі жити й не тужити: крутитися перед дзеркалом, мити й розчісувати волосся. У нас же свої корови, садок, кури, свині, то ви б, синку, побачили, як ця жіночка розкохалася. І брат її вигнався на справжнього велетня. А побачили б, які вони до нас прийшли. То Неллі, моя більшенька, привела їх у дім. Приходить вона до мено одного ранку та й каже: "Тату, я там замкнула в кухні двоє малих. Застукала їх у дворі — вони крали молоко й індичачі яйця". Ото й були Луламей і Фред. Ну, скажу я вам, зроду не бачив нічого жаліснішого. Ребра стирчать, ноженята худющі — мало не підтинаються, зуби такі розхитані, що й каші не вжують. Що ж

виявляється: мати померла від сухот, батько так само, а всіх дітлахів, цілу купу, послали жити по різних лихих людях. Тож Луламей з братом і ниділи обоє в якихось негідних людців, миль за сто на схід від Тьюліпа. От з того дому вона таки мала причину втекти. А з мого — ніякісінької. Це ж була її рідна домівка.— Він сперся ліктями на прилавок і, притиснувши пучками пальців заплющені повіки, тяжко зітхнув.— Вона добре набрала тіла, гарненька така стала жіночка. Та й жвава нівроку. Все, було, щебече, мов сойка. На кожен привід знайде дотепне слівце, що куди там тому радіо. А я, щоб ви знали, квіти їй збирав. Вороня приручив і навчив говорити її ім'я. Показав їй, як на гітарі грати. Тільки, було, погляну на неї, то аж сльози на очі навертаються. Тої ночі, як піти за мене просив, мов дитина плакав. А вона мені каже: "Ну чого ти плачеш, Док? Та звісно, що я піду за тебе. Я ж іще ніколи не виходила заміж". Хоч-не-хоч, а засміявсь я тоді, обняв її міцно-міцно: вона, бачте,ніколи ще не виходила заміж! — Він осміхнувся, пожував свою зубочистку.— Нехай мені хто скаже, що їй не солодко жилося! — мовив зачіпливо.— Ми всі на неї мало що не молилися. Їй і пальцем ворухнути не, доводилось, хіба ото тільки щоб шмат пирога з'їсти. Та ще волосся розчесати чи послати когось по всі оті журнали. Там їх у нас, тих журналів, на добру сотню доларів назбиралося. І скажу я вам, через них усе це й скоїлось. Надивилася вона тих лискучих картинок. Начиталася всіляких химер. Отож і почала ходити на дорогу. Що день, то далі заходила: пройде милю — й вернеться, дві милі — й вернеться. А одного дня так і пішла геть хтозна-куди.— Він знову притис пальцями повіки, віддих його був хрипкий.— І те вороня, що я їй подарував, здичавіло й теж полетіло з дому. Ціле літо було чути його довкіл. Ціле літо кричав клятий птах: "Луламей! Луламей!"

Він згорбився й далі сидів мовчки, неначе дослухаючись до того давнього пташиного крику. Я взяв наші чеки й поніс до каси. Поки я розраховувався, він підійшов до мене. Ми вийшли разом і рушили до Парк-авеню. Вечір був холодний, дув вітер, і розмальовані полотняні піддашки хляпали від його подмухів. Ми довго йшли мовчки, потім я спитав:

— А її брат? Він не пішов од вас?

— Ні, сер,— відказав він, прокашлявшись.— Фред жив з нами, аж поки його забрали до війська. Добрий хлопчина. І до коней був добрий. Він теж не міг збагнути, яка муха вкусила Луламей, що вона отак зненацька всіх нас покинула: і брата, й чоловіка, й дітлахів. А коли вже Фред пішов до війська, вона почала писати йому листи. Оце ж він днями прислав мені її адресу. То я й приїхав забрати її. Я ж знаю, вона жалкує про те, що вчинила. Знаю, що хоче назад додому.— Він неначе сподівався почути від мене підтвердження цього.

Я сказав, що, мабуть, Холлі, чи то пак Луламей, тепер не зовсім така, як була колись.

— Слухайте, синку,— мовив він, коли ми підійшли до парадних дверей.— Я казав вам, що мені потрібен друг. Бо я не хочу її вразити. Чи там налякати. Отож і не квапився. Будьте другом, скажіть їй, що я тут.

Перспектива відрекомендувати міс Голайтлі її чоловіка була для мене досить спокуслива, а поглянувши вгору на її освітлені вікна, я подумки побажав, щоб там були і її друзі, бо ще спокусливішою здавалася можливість побачити, як цей техасець ручкатиметься з Мег, і з Расті, і з Жозе. Але, подивившись на серйозні й горді очі Дока Голайтлі, на його вкритий плямами капелюх, я відчув сором за ці свої думки. Він зайшов за мною до вестибюля й спинився, щоб чекати біля сходів.

— Вигляд у мене пристойний? — спитав пошепки, розгладжуючи рукава й поправляючи вузол краватки.

Холлі була сама. Вона відчинила одразу, бо, власне, вже виходила з дому, й білі атласові туфлі та пахощі парфумів виказували її розвеселі наміри.

— Ну що, йолопе? — мовила вона і грайливо ляснула меле сумочкою. — Зараз я дуже поспішаю і не маю часу миритися. Люльку миру викуримо завтра, гаразд?

— Гаразд, Луламей. Якщо завтра ти ще будеш тут.

Вона зняла свої темні окуляри й, мружачи очі, подивилася на мене. Її очі були немовби складені з безлічі дрібнесеньких призм і яскріли голубими, сірими й зеленими блискітками.

— Це він тобі сказав,— мовила вона ледь чутним, тремтливим голосом.— Ну прошу тебе...Де він? — І вибігла повз мене на сходи.— Фреде! — гукнула наниз.— Фреде! До ти, любий?

Я чув, як Док Голайтлі піднімається сходами. Аж ось голова його показалася над бильцями, і Холлі сахнулась назад, не те щоб налякана, а наче розчарована. Тим часом він уже став перед нею, боязко й винувато похнюпившись.

— Боже мій, Луламей...— почав був він і затнувся, бо Холлі дивилася на нього невидющими очима, ніби не могла пригадати, хто він такий.— Ну й ну, ластівко,— мовив він,— чи тебе тут зовсім не годують? Он яка худесенька. Як ото коли я перше тебе побачив. Сама шкіра та кістки.

Холлі доторкнулася до його шорсткого підборіддя, немов хотіла впевнитись, чи справді він стоїть перед нею.

— Здрастуй, Док,— лагідно сказала вона й поцілувала його в щоку.— Здрастуй, Док,— повторила радісно, коли він підняв її з підлоги й міцно стиснув в обіймах.

Він засміявся з полегкістю:

— Боже мій, Луламей! Оце-то радість!

Ні вона, ні він не помітили мене, коли я протиснувся повз них і пішов до себе нагору. Не почули вони, здається, і мадам Сапфії Спанелли, що вистромила голову із своїх дверей і заволала:

— Ану тихше там! Це ж просто ганьба! Пошукайте іншого місця для розпусти!

*

— Розлучилася з ним? Та певно, що ні. Ради бога, яке там розлучення — мені ж було всього чотирнадцять років. Цей шлюб не мав законної сили.— Холлі постукала по порожній склянці.— Містере Белл, любий, ще по одному.

Джо Белл — ми сиділи в його барі — прийняв замовлення знехотя.

— Рано ви сьогодні почали заливати очі,— пробурчав він, хрумтячи таблеткою від печії. На темному дерев'яному циферблаті годинника за прилавком ще не було дванадцятої, а він уже подав нам по три мартіні.

— Сьогодні неділя, містере Белл. А в неділю усі годинники спізнюються. До того ж я ще й не лягала,— сказала йому Холлі, а мені призналася: — Власне, не спала.— Вона почервоніла й винувато одвела очі. Уперше, відколи я її знав, у неї виникла потреба виправдатись.— Я не могла інакше. Розумієш, Док справді любить мене. І я його люблю. Може, тобі він видався старим, недолугим. Але ти не знаєш, який він лагідний, як уміє приголубити й пташину, й мале дитя, й усяке інше немічне створіння. А тому, хто хоч раз тебе приголубив, ти довіку будеш вдячний. Я завжди споминаю Дока в своїх молитвах. І не смійся, будь ласка! — зажадала вона, збиваючи попіл з сигарети.— Я справді молюся.

— Я не сміюся. Я усміхаюсь. Дивовижна ти все-таки людина.

— Та мабуть, що так,— мовила вона, і її обличчя, сіре й немов побите в ясному, денному світлі, враз проясніло. Тоді пригладила незачесане волосся, і воно залисніло різними тонами, наче на рекламі шампуню.— Уявляю собі, який у мене жахливий вигляд. Та й нічого дивного. Решту ночі ми бродили туди-сюди коло автобусної станції. Док до останньої хвилини сподівався, що я поїду з ним. Хоч я йому весь час твердила: "Слухай, Док, мені вже не чотирнадцять років, і я не Луламей". Та найстрашніше,і я зрозуміла це, поки ми там стояли,— що насправді все не так. Я й досі краду індичачі яйця і стрімголов кидаюсь у шипшинову зарость. Тільки тепер я кажу, що то на мене накотило.

Джо Белл осудливо поставив перед нами щойно збиті мартіні.

— Ніколи не залюбляйтеся в дику істоту, містере Белл,— порадила йому Холлі.— В цьому й була Докова помилка. Він завжди тяг додому якусь звірину. То яструба з покаліченим крилом. А то раз приніс був дорослу рись із перебитою лапою. Та не можна прикипати серцем до диких істот, бо чим дужче їх любиш, тим сильніші вони стають. Аж поки наберуться сили, щоб утекти до лісу. Чи злетіти на дерево. Потім на ще вище дерево. А потім і в небо. Отак воно кінчається, містере Белл, якщо дозволите собі полюбити дику істоту. Кінчається тим, що тільки й залишиться дивитись на небо.

— Вона упилася,— сказав мені Джо Белл.

— Помірно,— призналася Холлі.— Але Док знає, що я маю на думці. Я йому все дуже добре розтлумачила, а він такі речі розуміє. Ми потиснули руки, обнялися, і він побажав мені щастя.— Вона поглянула на годинник.— Тепер він уже, мабуть, проїжджає Голубі гори.

— Про що це вона? — запитав мене Джо Белл.

Холлі піднесла склянку з мартіні.

— То побажаймо і Докові щастя,— мовила вона й торкнулася своєю склянкою моєї.— Хай йому щастить. І повір мені, любий Док, краще дивитися на небо, аніж там жити. Воно ж така велика пустка, і така безмежна... Тільки й знаєш, що там гримить грім і все-все пропадає без сліду.

*

"Нове одруження Тролера". Я побачив цей заголовок у метро, десь у Брукліні. Газету, в якій він був надрукований через усю шпальту, тримав у руках інший пасажир, і я міг прочитати лише початок тексту: "Разерфорд (Расті) Тролер, мільйонер і гульвіса, що його не раз звинувачувано в пронацистських симпатіях, гайнув учора до Грінвіча з чарівною..." Не скажу, щоб мені хотілося читати далі. Отже, Холлі таки вийшла за нього. Оце-то так... Мене пойняло бажання кинутися під поїзд. А втім, воно брало мене й раніш, навіть коли я ще не бачив того заголовка. Причин було більш ніж досить. З Холлі ми не зустрічались уже кілька тижнів,— по суті, від тієї неділі, коли випивали в барі Джо Белла. А за цей час і на мене добряче-таки накотило. По-перше, мене витурили з роботи — по заслузі, хоча й за досить сміховинну провину, про яку розповідати тут було б надто довго. Крім того, до мене почала виявляти неприємний інтерес призовна комісія. Я зовсім недавно звільнився від пут розміреного життя в маленькому містечку, і сама думка про те, що доведеться підлягати новим суворим приписам, вганяла мене в розпач. Через непевність моїх призовних обставин і брак належного досвіду я навряд чи міг сподіватися знайти якусь іншу роботу. Тому й опинився в метро у Брукліні, повертаючись після безнадійної розмови з редактором нині вже покійної газети "PM"[12]. Усе те в поєднанні з нестерпною задухою, що стояла в місті, довело мене до справжньої нервової депресії. Тож моє бажання втрапити під колеса поїзда було майже цілком щире. А отой заголовок у газеті ще дужче зміцнив його. Коли вже Холлі могла вийти заміж за цього "безглуздого вилупка", то нехай би й мене розтоптали полчища лихої сили, що заполонила весь світ. А може,— і це запитання цілком виправдане,— її вчинок так обурив мене через те, що я сам був закоханий в неї? Трохи й

через те. Бо я справді був у неї закоханий. Так само, як ото колись був закоханий у літню негритянку, куховарку моєї матері, чи в листоношу, що дозволяв мені супроводити його з поштою, чи в ціле сімейство на прізвище Мак-Кендрік. А така закоханість теж породжує ревнощі.

Доїхавши до своєї станції, я купив газету, і, коли дочитав те речення до кінця, виявилося, що Расті одружився з "чарівною натурницею родом з гір Арканзасу, міс Маргарет Тетчер Фіцх'ю Уайлдвуд". Мег! Від полегкості ноги в мене стали наче ватяні, і решту дороги додому мені довелося проїхати в таксі.

У вестибюлі мене зустріла мадам Сапфія Спанелла, нестямно поводячи очима й заламуючи руки.

— Біжіть,— сказала вона.— Приведіть поліцію. Вона когось убиває! Хтось її убиває!

Це скидалося на правду. В квартирі Холлі неначе тигри шаліли. З лунким брязкотом розбивалося скло, тріщали, ламаючись, падаючи й перекидаючись, меблі. Але з-за тієї гуркотнечі не долинало розлючених голосів, і в цьому було щось неприродне.

— Біжіть! — репетувала мадам Спанелла, штовхаючи мене до дверей.— Повідомте поліцію про вбивство!

І я побіг, але нагору, до дверей Холлі. Замолотив у них кулаками, та домігся лише того, що гуркіт потроху втих. Нарешті зовсім змовк. Але даремно я благав, щоб мене впустили, а спроби висадити двері закінчилися тільки тим, що я набив на плечі синці. Потім я почув, як унизу мадам Спанелла наказує ще комусь бігти до поліції.

— Замовкніть,— відповіли їй,— і геть з дороги.

То був Жозе Ібарра-Йєгер. Зовсім не схожий на ошатного бразільського дипломата, спітнілий і переляканий. Мені він теж звелів забратися з дороги. Тоді відімкнув двері своїм ключем.

— Сюди, докторе Голдмен,— мовив вія до свого супутника.

Мене ніхто не спиняв, і я зайшов слідом за ними до квартири, де побачив страшенний погром. Різдвяну ялинку нарешті було розібрано, і то в буквальному розумінні слова: її висхлі руді віти валялися на підлозі вперемішу із подертими книжками, розбитими лампами та патефонними платівками. Навіть у холодильнику нічого не лишилося: все було розкидано по кімнаті, зі стін спливали биті яйця, а посеред усього того шарварку безіменний котяра Холлі спокійнісінько хлебтав з калюжки молоко.

У спальні мені аж дух забило від розлитих парфумів. Я наступив на темні окуляри Холлі: вони валялися на підлозі з розбитими скельцями й зламаною оправою. Може, саме тому Холлі, лежачи горілиць на ліжку, так безтямно дивилася на Жозе, а лікаря наче й зовсім не бачила, хоч він уже мацав їй пульс і тихо примовляв:

— Ви стомилися, голубонько. Дуже стомилися. Вам хочеться спати, правда ж? То спіть.

Холлі потерла чоло, розмазуючи кров з порізаного пальця.

— Спати...— проказала вона за ним і хлипнула, мов знеможена плачем дитина.— Тільки він дозволяв мені... Дозволяв пригортатися холодними ночами... Я нагледіла одне місце в Мексіці. З кіньми. Біля моря.

— З кіньми, біля моря...— заколисував її лікар, виймаючи із своєї чорної валізки шприц.

Жозе відвернувся, щоб не бачити, як він робитиме укол.

— Її хвороба тільки горе? — спитав він, і штучність його англійської мови надала цьому запитанню непередбаченої іронії.— Вона тільки горює?

— Зовсім не болить, правда ж? — самовдоволено мовив лікар, приклавши до руки Холлі віхтик вати.

Холлі нарешті таки спинила погляд на ньому.

— Усе болить. Де мої окуляри? — Але окуляри були вже не потрібні. Очі її заплющувалися самі собою.

— Вона тільки горює? — не вгавав Жозе.

— Зробіть ласку, сер,— досить безцеремонно сказав йому лікар,— залиште мене з пацієнткою.

Жозе перейшов до вітальні, де зігнав злість на мадам Спанеллі, що, крадькома всунувшись туди, підслуховувала під дверима.

— Не чіпайте мене! Я викличу поліцію! — погрожувала вона, поки він виставляв її на сходи, лаючись по-португальському.

Він міркував, чи не витурити й мене; принаймні так мені здалося з виразу його обличчя. Та замість того запропонував випити. В єдиній цілій пляшці, яку нам пощастило знайти, був сухий вермут.

— Я стурбований,— довірчим тоном сказав Жозе.— Я стурбований, що це може спричинити скандал. Що вона все побила. Що поводилась, як божевільна. Мені не можна, щоб був публічний скандал. Це надто делікатні речі — моє ім'я, моя робота.

Він трохи повеселішав, коли дізнався, що я не бачу підстав до "публічного скандалу": адже нищення власного майна — суто особиста справа.

— Вся річ тільки в горі,— переконано мовив він.— Коли прийшов сум, вона спочатку кидає свою склянку, з якої пила. Потім пляшку. Книжки. Лампу. Тоді я лякаюсь. Біжу привести лікаря.

— Але чому? — не міг я зрозуміти.— Чому вона зчинила таку бучу через Расті? Я б на її місці тільки радів.

— Через Расті?

Газета й досі була при мені, і я показав йому заголовок.

*

— А-а, це...— Він зневажливо посміхнувся.— Вони зробили нам велику послугу, Расті й Мег. Ми сміялися з цього. Вони думають, що розбили нам серце, а ми весь час дуже хочемо, щоб вони втекли. Запевняю вас, ми сміялися, коли прийшов сум.— Він пошукав очима на підлозі й видобув з того безладу зібганий жовтий папірець.— Ось це,— мовив він.

То була телеграма з Тьюліпа, штат Техас: "Одержали звістку молодий Фред загинув у бою за океаном крпк твій чоловік і діти глибоко сумують з нашої спільної втрати крпк подробиці листом крпк цілую Док".

*

Відтоді Холлі більш ніколи не згадувала в розмовах про брата, за винятком одного єдиного разу. Навіть мене перестала звати Фредом. Червень, липень, усі жаркі місяці вона була наче в сплячці, як ото тварина, що, заснувши на зиму, й не помітила, як настала і минула

весна. Волосся в неї потемніло, вона набрала ваги, почала недбало вдягатися й не раз вибігала до крамниці за рогом, накинувши плащик просто на голе тіло. Жозе переїхав до неї, і на поштовій скриньці замість імені Мег Уайлдвуд з'явилось його ім'я. Проте Холлі надовго залишалася сама, бо три дні на тиждень він був у Вашінгтоні. За його відсутності вона нікого не приймала і майже не виходила з дому, тільки щочетверга, як і раніш, їздила до Сінг-Сінгу.

Та це не означало, що вона втратила інтерес до життя; навпаки, такою вдоволеної) і навіть щасливою я ще ніколи доти її не бачив. Цілком несподівано її пойняла аж ніяк не властива колишній Холлі пристрасть до господарювання, що потягла за собою аж ніяк не властиві колишній Холлі покупки: на аукціоні в "Парк-Бернеті" вона придбала гобелен з мисливцями та оленем, а також двоє похмурих готичних крісел, що раніш належали Вільяму Рендолфу Херстові; купила повний комплект "Сучасної бібліотеки", безліч платівок з класичною музикою та репродукцій творів з музею "Метрополітен" (у тому числі фігурку китайської кішки, яку її власний кіт зненавидів і на яку люто сичав, аж поки зрештою розбив); у домі з'явились електроміксер, скороварка й ціла полиця куховарських книжок. А сама Холлі від полудня до смерку поралась у своїй крихітній, мов камера-одиночка, кухоньці.

— Жозе каже, що я готую краще, ніж у "Колонії". Ну хто б міг подумати, що в мені прихований такий хист? Ще місяць тому я і яєчні не вміла засмажити.

Та, власне кажучи, не вміла й тепер. Прості страви — біфштекс, салат — їй ніяк не давалися. Натомість вона годувала Жозе, а часом і мене, чудерцацькими супами (як-от черепаховий бульйон з коньяком у половинці плоду авокадо), кулінарними дивами, гідними столу Нерона (смажений фазан, нафарширований гранатами й хурмою), та іншими сумнівними новаціями (курча з жовтим рисом під шоколадним соусом: "Класична індійська страва, любий"). Що ж до солодкого, то воєнні норми на цукор і вершки обмежували її фантазію, та все-таки вона раз

ухитрилася приготувати щось під назвою "тобакко-тапіока"; а втім, краще про це не згадувати.

Не розповідатиму також і про її зусилля навчитися говорити по-португальському, що були не меншою мукою і для мене, бо щоразу як я до неї заходив, на патефоні незмінно крутилася платівка з альбома-самовчителя. Мало не кожна фраза Холлі починалася тепер словами: "Коли ми одружимось..." чи "Коли ми переїдемо до Ріо..." Та Жозе ще ні разу не згадував про одруження, і вона цього не приховувала.

— Але ж він знає, що я вагітна. Так, це правда, любий. Уже шість тижнів. Не розумію, чого це так тебе дивує. А от мене — пі. Ані ип реи[13]. Я дуже рада. Мені б хотілося мати щонайменше дев'ятеро. І я певна, що декотрі з них будуть доволі смуглявенькі, адже Жозе якимсь там краєчком le négre[14],— ти, мабуть, і сам здогадався? Як на мене, то це чудово: що може бути кращого за таке собі шоколадненьке дитинча з ясно-зеленими оченятами? І ще я б хотіла... тільки ти не смійся, будь ласка, але задля нього, цебто задля Жозе, я б хотіла бути невинною дівчиною. Не те щоб я давала всім без розбору, як ото дехто про мене плеще,— та я до них, покидьків, нічого й не маю, бо сама завжди розпускала про себе отаке казна-що. А насправді; я оце днями прикинула, в мене їх було всього одинадцять, як не рахувати того, що в дитинстві, бо то, зрештою, дурниці. Та хіба ж можна сказати, що я повія? А ти поглянь-но на Мег Уайлдвуд. Чи на Хані Такер. Чи на Роз Елен Уорд. Вони ж ту гонороху стільки разів підчіпляли, що й самі лік згубили. Я, звісно, не проти повій, але одне скажу: на словах декотрі з них, може, й чесні, та серцем нечесні геть усі. Це я до того, що коли вже ти тягаєшся з кимось і живеш на його гроші, то хоч би намагайся переконати себе, що ти його кохаєш. Сама я завжди так. Навіть з отим Бенні Шаклетом та всіма іншими пацюками. Завжди силкувалася навіяти собі, ніби і в їхньому пацючому єстві є щось людське. І як по правді, то окрім Дока, коли ти схочеш узяти його до рахунку, Жозе — мій перший пристойний роман. Ні, я не кажу, що бачу в ньому свій ідеал. Він часом бреше в дрібницях, турбується тим, що подумають люди, він миється чи не по півсотні разів на день, а має ж бути від чоловіка хоч якийсь дух.

Він надто церемонний, надто обачливий, як на мою веселу вдачу; завжди відвертається, щоб роздягтися, надто гучно їсть, а ще я не люблю дивитись, як він бігає, бо якось кумедно це в нього виходить. І якби мені було вільно обирати з усіх на світі,— отак щоб клацнути пальцями й сказати: "Цур моє!" — то Жозе я не обрала б. От Неру — то вже щось ближче до рівня. Чи Вендел Уїлкі. Та й на Грету Гарбо я б хоч зараз згодна. А чом би ні? Треба, щоб людина могла одружуватися з ким вона захоче — з чоловіком, чи з жінкою, чи я знаю... Та якби ти навіть прийшов і сказав мені, що хочеш обкрутитися з цілим корабельним екіпажем,— і то я б зважила на твоє бажання. А що, я серйозно. Кохання має бути вільне й безборонне. Я за це обома руками. А надто тепер, коли маю уявлення, що це таке. Бо я справді кохаю Жозе — я б навіть курити покинула, якби він зажадав. Він приязний, він уміє розвеселити мене, коли на мене накочує оте-от, хоч тепер це трапляється рідко, лише вряди-годи, та й то не так чорно все, щоб ковтати веронал чи волоктися до Тіффані; просто я несу почистити його костюм, чи там смажу гриби, і так мені легко стає на душі, ну просто прекрасно. І ще одне: я повикидала геть усі свої гороскопи. А скільки грошей на них пішло — вважай по долару на кожну бісову зірку, що є в планетарії. Може, це й банально, але відповідь є лиш одна: нічого доброго тобі не випаде, як сам не будеш добрий. Добрий? Ні, я б краще сказала чесний. Не перед законом чесний,— я тобі й могилу пограбую, і срібні долари з очей покійника потягну, коли мені треба буде,— а чесний перед самим собою. Можна бути ким завгодно, аби тільки не боягузом, не облудником, не продажною душею, не повією,— як на мене, то краще вже рак, ніж нечесне серце. І то не в побожному розумінні, а в суто життєвому. Від раку ще коли станеш трупом, а від цього ти труп за життя... Ет, та розтуди його все, любчику, дай-но мені гітару, і я заспіваю тобі якусь fada[15]щонайсправжнісінькою португальською мовою...

Ті останні тижні кінця літа й початку нової осені спливлись у мене в пам'яті — чи не тому, що ми досягли тоді такого щирого й глибокого порозуміння, коли між людьми стають зайвими слова і на зміну нервовому напруженню, скутій балачці, неусвідомленим пориванням —

усьому тому, що надає дружбі показного, позірно-емоційного характеру, — приходить ніжний, лагідний спокій. Нерідко, коли його не було в місті (тепер я почував до нього ворожість і майже не називав його на ім'я), ми проводили разом цілі вечори, часом не перемовившись і сотнею слів; одного разу ми пройшли пішки аж до Китайського кварталу, повечеряли в одному з тамтешніх ресторанчиків, купили по паперовому ліхтарику й поцупили коробку ароматичних паличок, а тоді гайнули геть через Бруклінський міст, і там на мосту, дивлячись на пароплави, що виходили з гавані між темними стрімчаками на тлі вогнистого небокраю, Холлі сказала:

— Колись, через багато-багато років, один з цих пароплавів привезе мене назад, мене й дев'ятеро моїх бразілійчиків. Атож, їм треба буде побачити оце все — ці вогні, цю річку. Я люблю Нью-Йорк хоч він і не мій, як ото буває твоє дерево, твоя вулиця чи будинок,— словом, щось таке, що належить тобі, бо й ти сам йому належиш.

— Замовч, ти,— мовив я, аж паленіючи від почуття власної непотрібності; я був наче буксир, загнаний у сухий док, тим часом як вона, мов блискучий лайнер, відпливала в призначену їй далеку путь, а в повітрі лунали прощальні гудки й весело кружляло конфеті.

Отак ті дні, наші останні дні, оповиті осіннім серпанком і подібні один до одного, як опалі листки, розвіялися в пам'яті, аж поки настав день, не схожий на жоден інший у моєму житті.

*

Сталося так, що він припав на 30 вересня, на мій день народження, хоч на дальших подіях це ніяк не позначилось; окрім хіба того, що, сподіваючись одержати з дому не лише вітання, а й грошовий дарунок, я нетерпляче дожидав ранкової пошти й навіть спустився вниз виглядати листоношу. А коли б я не стовбичив у вестибюлі, Холлі не

покликала б мене кататися верхи і, отже, їй не випало б нагоди врятувати мені життя.

— Ходім,— сказала вона, побачивши мене внизу.— Візьмемо пару коней і покатаємось по парку.— На ній була куртка-штормівка, джинси й тенісні туфлі. Вона поляскала себе по животу, щоб показати, який він плаский.— Не думай, що я хочу позбутися нащадка. Просто є там одна конячина, моя люба старенька Мейбл Мінерва, то я не можу поїхати, не попрощавшися з нею.

— Поїхати?

— Еге ж, наступної суботи. Жозе вже купив квитки.— Геть приголомшений, я дав їй вивести мене на вулицю.— В Майямі ми пересядемо на інший літак. А тоді — через море. Через Анди... Таксі!

Через Анди... Поки ми їхали в таксі Центральним парком, мені здавалося, ніби я теж лечу, самотньо ширяю над засніженими, лиховісними гірськими верховинами.

— Але ж не можна... Зрештою, як же це? Ну справді, як же це? Не можна ж отак-таки поїхати й покинути всіх.

— Не думаю, що за мною хтось тужитиме. Я не маю друзів.

— А я?.. Я тужитиму. І Джо Белл. І... та мало хто. От хоч би й Саллі. Бідолашний містер Томато.

— Я любила старого Саллі,— мовила вона й зітхнула.— А ти знаєш, що я вже місяць його не бачила? Коли я сказала йому, що маю їхати, він повівся просто по-ангельському. Хоч правдукажучи,— і вона спохмурніла,— мені здалося, ніби він зрадів, що я від'їжджаю за кордон. Мовляв, так буде найкраще. Бо рано чи пізно могла б вийти прикра історія. Якби вони докопалися, що я йому ніяка не племінниця. А той

гладкий адвокат, О'Шоннесі, прислав мені п'ятсот доларів. Як весільпий дарунок від Саллі.

Мені хотілося якось дошкулити їй:

— Від мене теж матимеш дарунок. Коли дійдеться до весілля і якщо дійдеться.

Вона засміялась:

— Не турбуйся, він одружиться зі мною. У церкві. При всіх його родичах. Отож і відкладаємо це до Ріо.

— А він знає, що ти вже одружена?

— Та що це з тобою? Хочеш зіпсувати мені день? Так усе гарно, а ти... Облиш.

— Але ж цілком можливо...

— Нічого не можливо. Я ж казала тобі: то не був законний шлюб. Не міг бути.— Вона потерла ніс і скоса позирнула на мене.— Спробуй мені прохопитися про це хоч одній живій душі. Я підвішу тебе за ноги й облуплю, як кабанця.

Стайні — тепер там, здається, телевізійна студія — були в західній частині Шістдесят шостої вулиці. Холлі вибрала мені стару білу з чорним кобилу.

— Не бійся, на ній буде однаково як у колисці.

Така запорука була дуже до речі, бо весь мій досвід верхової їзди не сягав за межі десятицентових проїздок на поні в дитячі свята. Холлі

допомогла мені здертися на сідло, тоді скочила на свою сиву конячину, і та підтюпцем пішла вперед через західну проїжджу частину Центрального парку до кінної доріжки, всипаної сухим листям, що, кружляючи, злітало з дерев під подувами вітру.

— Бачиш? — гукнула мені Холлі.— Краса яка!

І я нараз побачив. Побачив, як міниться різними відтінками її волосся, освітлене червоно-жовтим від осіннього листя сонячним промінням, і відчув такий приплив любові до неї, що вмить забув про свої власні жалі та гризоти, і душу мою сповнила радість за неї, за її сподіване щастя, яке мало невдовзі настати. Тим часом наші коні пішли легким клусом, хвилі вітру обдавали нас від голови до ніг, хлюпали в обличчя, ми то поринали в озерця тіні, то виринали на осоння, і радість життя, веселе збудження здіймалися в мені, наче бульбашки газу в сифоні. Та це тривало лише хвилину, а наступна обернулася похмурим фарсом.

Зненацька з-за кущів, наче дикуни із засідок, на доріжку вискочили негритянські хлопчаки. Гигикаючи й лаючись, вони почали шпурляти в коней каміння й хльоскати їх лозинами по озадках.

Моя біла з чорним кобила стала дибки, заіржала, похиталася на задніх ногах, мов канатоходець у цирку, а тоді погнала шаленим чвалом, викинувши мої ноги із стремен і мало не викидаючи з сідла мене самого. Її підкови викрешували іскри з гравійної доріжки. Небо похилилося. Дерева, ставок з дитячими корабликами, статуї — усе те блискавично проносилось повз мене. Забачивши здаля наш страхітливий гін, няньки кидались рятувати своїх підопічних, чоловіки гукали мені: "Напни поводи!.. Тпру, хлопче, тпру!.. Зіскакуй!.." Та ці голоси я пригадав, коли вже було по всьому, а тоді чув лише ковбойський кар'єр Холлі в себе за спиною, що тільки ледь-ледь не встигав за мною, та її безугавні підбадьорливі вигуки. Далі й далі вперед, через парк, на П'яту авеню, просто в полудневий вуличний рух, і ось уже таксі й автобуси, пронизливо сигналячи, круто звертають вбоки.

Повз Дьюків особняк і музей Фріка, повз "П'єра" і "Плазу"... Та Холлі вже наздоганяла мене, а з нею і кінний полісмен, що пристав до погоні; трохи випередивши мою кобилу з обох боків, вони повернули своїх коней навстріч одне одному, взяли її в обценьки, і вона, геть змилена, спинилася. І аж тоді я впав. Упав, сам звівся на ноги й стояв, не тямлячи до ладу, де я і що зі мною сталося. Зібралась юрба. Полісмен сердито записував щось до своєї книжечки, та невдовзі пом'якшав, широко всміхнувся й сказав, що подбає про те, щоб наших коней повернули до стайні.

Холлї всадовила мене в таксі.

— Любий, як ти себе почуваєш?

— Чудово.

— Але в тебе зовсім немає пульсу,— сказала вона, мацаючи мій зап'ясток.

— Тоді я, мабуть, мертвий.

— Не будь дурнем. Це не смішки. Ану поглянь на мене.

Та біда була в тому, що я її не бачив, чи, краще сказати, бачив, але не одну Холлі, а троє спітнілих облич, таких блідих від хвилювання, що я й розчулився, й зніяковів.

— Слово честі. Я нічого не почуваю. Тільки сором.

— Ну прошу тебе... Ти певен? Скажи правду. Ти ж міг убитися.

— Але не вбився. Завдяки тобі. Ти врятувала мені життя. Ти дивовижна. Єдина в світі. Я кохаю тебе.

— Бісів дурень.— Вона поцілувала мене в щоку. Потім її стало четверо, і далі я вже нічого не пам'ятав.

*

Того дня фотографії Холлі з'явилися на перших шпальтах вечірнього випуску "Джорнел Америкен" та нічних випусків "Дейлі ньюс" і "Дейлі міррор". Але цей розголос не мав ніякого відношення до пригоди з кіньми. Як випливало із заголовків, причина його була зовсім інша:"Заарештовано молоду особу в справі про наркотики" ("Джорнел Америкен") "Арешт акторки, причетної до опіумної контрабанди" ("Дейлі ньюс"); "Викрито підпільну торгівлю наркотиками, затримано чарівну дівчину" ("Дейлі міррор").

Найразючішу фотографію надрукувала "Ньюс";. Холлі входить до поліційної дільниці, затиснута між двома агентами, чоловіком і жінкою. На такому тлі уже з самого її вбрання (вона все ще була в штормівці та джинсах, що їх надягла, вирушаючи кататися верхи) в ній легко було запідозрити справжню учасницю бандитської зграї, а темні окуляри, непричесане волосся і сигарета "Пікаюн" у кутику похмуро скривленого рота тільки доповнювали це враження. У підписі під фотографією говорилося: "Як твердить районний прокурор, двадцятирічна Холлі Голайтлі, гарненька кіноакторка-дебютантка та ресторанна знаменитість, є однією з провідних фігур у міжнародній контрабандній торгівлі наркотиками, пов'язаній з відомим гангстером Сальваторе (Саллі) Томате. На фото: агенти Патрік Коннор і Шейла Фезонетті конвоюють її до поліційної дільниці на 67-й вул. Наш репортаж див. на стор. 3".

Той репортаж, разом з фотографією чоловіка, впізнаного як Олівер (Отець) О'Шоннесі (він затулив обличчя капелюхом), займав повні три колонки. Ось трохи скорочені найсуттєвіші витяги з нього:

"Ресторанна публіка була вражена сьогодні арештом чарівної Холлі Голайтлі, двадцятирічної голлівудської дебютантки, добре відомої в певних нью-йоркських колах. У той самий час, о 2-й год. дня, при виході із "Шніцельного царства" на Медісон-ав. поліція схопила Олівера О'Шоннесі, 52 років, що проживав у готелі "Узмор'я" на 49-й вул. Як заявив районний прокурор Френк Л. Доновен, обоє вони є визначними фігурами в міжнародній підпільній торгівлі наркотиками, очолюваній лихозвісним мафіозо Сальваторе (Саллі) Томато, що відбуває нині п'ятирічне ув'язнення в Сінг-Сінгу за підкуп офіційної особи... О'Шоннесі, позбавлений сану священик, відомий у злочинних колах як Отець чи Падре, вперше притягався до суду в 1934 р. і дістав два роки за утримання підпільного закладу під виглядом психіатричного санаторію "Монастир". Міс Голайтлі, що не має судових приводів, заарештована у своєму розкішному помешканні в одному з фешенебельних будинків Іст-Сайду... Хоч районна прокуратура не дала офіційних відомостей, в авторитетних джерелах твердять, що ця чарівна блондинка, яка донедавна була постійною супутницею мультимільйонера Разерфорда Тролера, виконувала функції зв'язкової між ув'язненим Томато і його найпершим помічником О'Шоннесі... Твердять також, що під виглядом родички Томато міс Голайтлі щотижня відвідувала його в Сінг-Сінгу, і Томато давав їй зашифровані словесні вказівки, які вона потім переказувала О'Шоннесі. Завдяки цьому зв'язку Томато (нар. 1874, Чефалу, Сіцілія) мав змогу особисто керувати міжнародним підпільним синдикатом з відділеннями в Мексіці, на Кубі, в Сіцілії, Танжері, Тегерані й Дакарі. Проте районна прокуратура відмовилася підтвердити ці відомості й дати будь-які додаткові деталі... Дізнавши приватну інформацію, велика група репортерів заздалегідь зібралася коло поліційної дільниці на 67-й вул., куди було припроваджено обох звинувачених для складання протоколу. О'Шоннесі, огрядний рудоголовий чоловік, відмовився відповідати на запитання і вдарив одного фоторепортера ногою в пах. Але міс Голайтлі, тендітна й гарненька навіть у своєму хлоп'ячому вбранні — джинсах та шкіряній штормівці,— поводилась порівняно спокійно. "Не питайте мене, що це за чортівня,— сказала вона репортерам.— Parce-que je ne sais pas, mes

chères. (Бо я не знаю, мої любі). Так, я навідувала Саллі Томато. Я їздила до нього щотижня. А що в цьому поганого? Він вірить у бога, і я також"".

Далі був підзаголовок — "Визнає, що сама наркоманка",— а під ним таке: "На запитання одного з репортерів, чи вона сама вживає наркотики, міс Голайтлі усміхнулась і відповіла: "Я трохи курила марихуану. Вона й наполовину не така шкідлива, як коньяк. І до того ж дешевша. На жаль, мені більше подобається коньяк. Ні, містер Томато ніколи не говорив при мені про наркотики. Я аж шаленію від того, як його цькують усі ці негідники. Він щирий, побожний і дуже милий дідусь"".

У цьому репортажі була одна особливо груба помилка: Холлі заарештували не в її "розкішному помешканні". Це сталося в моїй ванній. Я відмочував свої забиті місця в гарячій воді з англійською сіллю, а Холлі, як дбайлива доглядальниця, сиділа на краю ванни, приготувавшись натерти мене бальзамом Слоуна й покласти до ліжка. В цей час біля дверей квартири хтось постукав. Двері були не замкнені, і Холлі гукнула: "Заходьте!" Зайшла мадам Спанелла, тоді двоє агентів у цивільному: чоловік, а за ним жінка з товстими рудуватими косами, обкрученими навколо голови.

— Ось вона, та особа, що вам потрібна! — переможно виголосила мадам Спанелла, вдираючись до ванної, і тицьнула пальцем спершу на Холлі, а тоді на голого мене.— Погляньте, яка розпусниця!

Агента-чоловіка видимо збентежили й вигуки мадам Спанелли, й усе те видовище, зате обличчя його супутниці викривила зловтішна посмішка; вона важко зронила Холлі на плече свою дебелу руку й дивовижно тонким, дитячим голоском промовила:

— Ходім, сестричко. Одведемо тебе в одне місце.

На що Холлі незворушно відказала:

— Ану забери свої брудні ручиська, лесбіянко ти слинява.

Це доволі-таки розгнівало ту даму, і вона вліпила Холлі страшенного ляпаса. Такого, що голова Холлі шарпнулася вбік, а пляшка з бальзамом вилетіла з її руки й брязнула об кахляну підлогу; і коли я вискочив з ванни, щоб і собі встряти в сутичку, то мало не позбувся пальців на ногах, ступнувши просто на ті скалки. Голий, залишаючи на підлозі криваві сліди, я вийшов аж на сходову площадку. І поки агенти штовхали Холлі вниз, вона ще встигла дати мені останню настанову:

— Будь ласка, не забувай годувати кота.

*

Я, звичайно, гадав, що в усьому винна мадам Спанелла: вона ж бо вже не раз викликала поліцію і скаржилась на Холлі. Мені й на думку не спадало, що ця справа може мати якісь прикрі наслідки, аж поки ввечері до мене не з'явився Джо Белл, струшуючи газетами. Він був такий збуджений, що не міг доладно говорити, і, поки я читав ті повідомлення, він кружляв по кімнаті, молотячи кулаком об кулак. Потім спитав:

— Як по-вашому, це правда? Вона причетна до цього смердючого діла?

— Боюся, що так.

Він вкинув до рота таблетку від печії і, спопеляючи мене поглядом, так люто захрумтів нею, наче гриз мої кістки.

— Та це ж чортзна-що. Ви ж нібито її друг. Яка мерзота!

— Стривайте. Я не сказав, що вона вплуталась у це свідомо. Зовсім ні. Але оте, про що тут пишуть, справді робила. Передавала вказівки і все таке.

— А вам до цього байдужісінько, еге ж? Боже мій, та їй же можуть десять років приклепати. А то й більше.— Він висмикнув у мене з рук газети.— Ви знаєте її приятелів. Отих панів з грубими гаманами. Ходім до бару, будемо дзвонити. Дівчиську потрібні тямущіші законники, ніж я можу найняти.

Я був ще надто кволий, і Джо Беллові довелось допомогти мені одягтися. У барі він спорядив мене до телефонної будки коньячним келишком, повним монет, і потрійним мартіні. Та я ніяк не міг надумати, кому подзвонити. Жозе був у Вашінгтоні, і я не мав уявлення, де його там шукати. Расті Тролерові? Ні, тільки не цьому вилупкові! Але ж яких інших її друзів я знаю? Мабуть, вона таки правду казала, що не має друзів,— так і виходить.

Я замовив Креств'ю-5-6958 у Беверлі-Хіллз[16] — номер О. Дж. Бермана, що його дала мені міжміська довідкова служба. Там відповіли, що містерові Берману саме роблять масаж і його не можна турбувати: даруйте, подзвоніть пізніше. Джо Белл аж затрусився з люті: мовляв, треба було сказати, що це питання життя чи смерті,— і примусив мене подзвонити Расті. Спочатку я мав нагоду поговорити з дворецьким містера Тролера.

— Містер і місіс Тролери вечеряють,— повідомив він.— Може, їм щось переказати?

Джо Белл гримнув у трубку:

— Це невідкладна справа, містере! Йдеться про життя людини!

Кінець кінцем я усвідомив, що розмовляю з колишньою Мег Уайлдвуд чи, точніше, слухаю її.

— Ви що, здуріли? — гнівно вигукнула вона.— Та ми з чоловіком до суду притягнемо кожного, хто спробує приплести наше ім'я до тієї па-

па-паскудної де-де-дегенератки. Я завжди знала, що вона таки на-на-наркоманка й що моральності в неї не більше, ніж у суки в тічку. Саме за гратами їй і місце. І чоловік мій згоден з цим на тисячу відсотків. Ми так-таки до суду притягнемо кожного...

Поклавши трубку, я згадав про старого Дока ген у Тьюліпі, штат Техас. Але ні, Холлі ніколи не подарує мені, якщо я йому подзвоню; та де там — просто вб'є мене.

Я знову замовив Каліфорнію. Лінія була зайнята, все зайнята, зайнята, і на той час, як мене з'єднали з О. Дж. Берманом, я вже вихилив стільки мартіні, що він мусив сам пояснювати мені, чого я до нього дзвоню.

— З приводу манюні, так? Я все уже знаю. І вже мав розмову з Іггі Файтелстайном. Іггі — найперший адвокат у Нью-Йорку. Я йому сказав: "Іггі, подбай про все і надішли мені рахунок, тільки ніде не згадуй мого ім'я, розумієш?" Я, бачте, ніби в боргу перед манюнею. Не те щоб я їйщось там заборгував, але ж треба увійти в її становище. Вона навіжена. Облудна. Але облудна самою своєю вдачею, розумієте? Ну, так чи так, а її звільнять під поруку в десять тисяч. Не тривожтеся, Іггі ще сьогодні витягне її звідти. Я не здивуюсь, якщо вона уже тепер вдома.

*

Та вдома її не було; не повернулася вона й наступного ранку, коли я прийшов нагодувати її кота. Ключа я не мав, а тому спустився пожежними сходами й заліз до помешкання у вікно. Кіт був у спальні, але не сам: нахилившись над розчиненою валізою, там стояв якийсь чоловік. Я переступив через підвіконня, і ми обидва, запідозривши один в одному злодія, обмінялися настороженими поглядами. Незнайомець мав гарне обличчя, гладко зачесане лискуче волосся і дуже скидався на Жозе; та й речі, що їх він складав до валізи, належали Жозе: то була

частина його гардеробу, що зберігалась у Холлі, і вона без кінця клопоталася тими костюмами та черевиками, несучи їх то чистити, то лагодити. І вже певний, яка буде відповідь, я спитав його:

— Вас прислав містер Ібарра-Йєгер?

— Я її кузен,— сказав він з обережною усмішкою і таким жахливим акцентом, що я насилу зрозумів його.

— А де сам Жозе?

Він повторив моє запитання, ніби перекладаючи його на іншу мову.

— А-а, де вона? Вона чекає,— відповів і, неначе позбувшись мене, знову взявся до валізи.

Отже, дипломат збирався накивати п'ятами. Ну що ж, мене це не здивувало й анітрохи не засмутило. Та все ж таки, яка підлота.

— Його б годилося відшмагати батогом.

Кузен захихотів; він напевне зрозумів мене. Зачинивши валізу, він витяг з кишені листа.

— Моя кузен, вона просив залишати це для її подруг. Ви зробить ласку?

На конверті було нашвидкуруч нашкрябано: "Для міс Х. Голайтлі. Через довірену особу".

Я сів на ліжко Холлі, пригорнув до себе її кота й усім своїм єством відчув такий біль за неї, який відчула б і вона сама.

— Так, я зроблю ласку.

*

І зробив, хоч як мені не хотілося. Але забракло мужності знищити того листа, а згодом сили волі, щоб не витягти його з кишені, коли Холлі дуже обережно запитала мене, чи не маю я часом якоїсь звістки від Жозе. То було вранці третього дня; я сидів біля її ліжка в пропахлій йодом і суднами лікарняній палаті. Її поклали туди першої ж ночі після арешту.

— Ну що ж, любий,— привітала вона мене, коли я навшпиньках підійшов до неї, несучи в руках блок сигарет "Пікаюн" та букетик осінніх фіалок,— я таки втратила нащадка.

На вигляд їй не можна було б дати й дванадцяти років: волосся кольору ванільного морозива зачесане назад, очі — цього разу без темних окулярів — чисті, мов джерельна вода; аж не вірилось, що їй довелося знести таке. Але то була правда.

— Хай йому чорт, я мало не гигнула. Ні, без жартів, та гладуха вже була вхопила мене за барки. А сама реготала до упаду. Я, здається, не встигла розказати тобі про неї. Та й сама її вперше побачила, тільки як ото помер мій брат. Спочатку я ніяк не могла збагнути, куди він подівся й що це означає — Фред помер. А тоді побачила її: вона була зі мною в кімнаті, гладенна така руда паскуда, і гойдалася в кріслі-гойдалці, і колисала на руках мого Фреда, і гоготала, мов духовий оркестр. Ото сміхота! Але все це і в нас попереду, друже: та стара блазниха тільки й жде, щоб дати нам під зад. Тепер ти розумієш, чого я тоді оскаженіла й почала все трощити?

Крім адвоката, що його найняв О. Дж. Берман, я був єдиний, кому дозволили відвідувати її. У палаті з нею лежали ще три хворі: схожі на трійню близнят жінки, що з цікавістю розглядали мене,— не те щоб

неприязно, але надто пильно,— і шепотілися проміж себе по-італійському.

Холлі пояснила:

— Вони думають, що ти мій спокусник, любий. Що ти звів мене й покинув.— А коли я запропонував вивести їх з омани, сказала: — Не можу. Вони не розуміють по-англійському. Та й сама я нізащо не стала б псувати їм утіхи.

От тоді вона й спитала мене про Жозе.

Коли вона побачила лист, очі її примружились, а уста викривила тонка, силувана усмішка, що враз постарила її на багато років.

— Любий,— мовила вона,— висунь, будь ласка, оту шухляду і дай мені мою сумочку. Дівчині не годиться читати такі речі з ненафарбованими губами.

Поглядаючи в маленьке дзеркальце, вона запудрила й замазала на обличчі всі, до найменшого, сліди своїх дванадцяти років. Нафарбувала губи, підрум'янила щоки, підвела очі чорним олівцем, відтінила голубим повіки; тоді поприскала на шию одеколоном "4711", почепила на вуха перлові сережки й наділа темні окуляри. Сховавшись за цим панцером, вона скрушно похитала головою з приводу свого задавненого манікюру, а вже по всьому тому розірвала конверт, і її очі швидко побігли по рядках листа; і що далі вона читала, то жорсткіша й тонша ставала її силувана усмішка. Нарешті вона попросила сигарету. Глибоко затяглася.

— Яка погань. Але божественна,— і, кинувши мені листа, сказала: — Може, стане в пригоді, якщо колись надумаєш писати роман з життя пацюків. Е ні, не будь жаднюгою, читай уголос. Я теж хочу послухати.

Початок був такий: "Моя люба дівчинка..."

Холлі одразу ж спинила мене. Їй хотілося знати мою думку про почерк. Я не мав ніякої думки: то було чітке, досить густе, нічим не примітне письмо.

— Оце ж він весь як є. Застебнутий на всі гудзики, з вічним запором, — промовила вона.— Читай далі.

— "Моя люба дівчинка, я покохав тебе, вважаючи, що ти не така, як інші. Але уяви собі мій розпач, коли так грубо й скандально з'ясувалося, що ти зовсім не та жінка, яку чоловік моєї віри й становища міг би взяти собі за дружину. Я глибоко засмучений тими ганебними обставинами, які тебе спіткали, і не знаходжу в собі сили додати до загального осуду й свою частку. Тож сподіваюся, що й у твоєму серці не знайдеться осуду для мене. Я повинен оберігати честь своєї родини, своє ім'я, і коли доходить до цих святих для мене речей, я стаю боягузом. Забудь мене, прекрасне дитя. Мене тут більше немає. Я виїхав додому. Та нехай господь бог не залишить тебе і твою дитину. Нехай він буде добріший до тебе, ніж — Жозе".

— Ну як?

— Я б сказав, по-своєму чесно. Навіть зворушливо.

Зворушливо? Оця дрисня?

— Зрештою, він же сам пише, що він боягуз. І з його погляду, ти повинна зрозуміти...

Та Холлі не хотіла визнати, що розуміє; проте її обличчя, незважаючи на косметичну заслону, виказувало її.

— Гаразд, він має чим виправдатись. Але все одно він пацюк. Величезний, гігантський пацюк, як і Расті. Як Бенні Шаклет. А, будь воно

все прокляте,— мовила вона, кусаючи кулак, наче вередлива дитина.— Я ж його справді кохала. Цього пацюка.

Італійська трійня уявила собі, що то любовна crise[17], і, віднісши розпач Холлі на мій карб, осудливо зацокала на мене язиками. Мене це тільки потішило: хоч хтось міг подумати, що Холлі до мене не байдуже. Я дав їй ще одну сигарету, вона ковтнула диму й заспокоїлась. Тоді сказала:

— Дякую, малий. І за те тобі дякую, що ти такий кепський вершник. Коли б мені не довелося взяти на себе роль благородної рятівниці, то лишалося б тепер тільки сподіватись на дармовий харч у родільні для незаміжних матусь. А так добряча скачка — і ось тобі наслідок. Але я до la merde наполохала все поліційне кодло, сказавши, що в цьому винна ота міс Лесбос, яка мене стукнула. Еге ж, я їх тепер можу притягти по багатьох статтях, включаючи й незаконний арешт.

Досі ми обминали в розмові оте куди страшніше лихо, що звалилося на неї, і від цієї жартівливої згадки про нього мені стало моторошно: так ясно вона свідчила про те, що Холлі просто нездатна усвідомити, які лиховісні перед нею перспективи.

— Слухай, Холлі,— мовив я, подумки наказуючи собі: будь сильний, розважливий, будь мужчиною.— Слухай, Холлі. Не можна обертати це на жарти. Треба поміркувати, як діяти далі.

— Молодий ти ще говорити зі мною таким тоном. Зелений. Та й, між іншим, що тобі до цього?

— Нічого. Крім того, що я тобі друг і тривожуся за тебе. Я хочу знати, що ти збираєшся робити.

Вона потерла ніс і втупила очі в стелю.

— Сьогодні середа, так? Отож до суботи я, мабуть, посплю, щоб добряче-таки виспатись, У суботу вранці гайну до банку. Потім заскочу до себе в квартиру, спакую кілька нічних сорочок, надягну оту свою сукню від Менбоше. А тоді — прямим ходом до Айдлуайлда[18]. Де, як ти знаєш, мене чекає пречудове місце в пречудовому літаку. А коли вже ти такий мій друг, то я дозволю тобі помахати мені на прощання. Прошу тебе, перестань крутити головою.

— Холлі... Холлі, це неможливо.

— Et pourquoi pas?[19] Я ж не збираюся доганяти Жозе, коли ти саме це маєш на увазі. В моєму реєстрі він серед живих не значиться. Йдеться лиш про одне: чого це мені дурно втрачати пречудовий квиток, за який заплачено гроші? До того ж я ніколи не була в Бразілії.

— Якими пілюлями тебе тут годують? Невже ти не розумієш, що тебе звинувачено в карному злочині? Якщо ти втечеш із-під поруки й тебе схоплять, то засадять уже так, що не вийдеш. Та навіть якщо й не схоплять, ти вже ніколи не зможеш повернутися додому.

— Ха, оце налякав! Дім людини там, де вона почуває себе вдома. А я тільки шукаю такого місця.

— Ні, Холлі, це нерозумно. Ти ж ні в чому не винна. Треба вистояти.

— "Наддай, хлопці, наддай!" — мовила вона й випустила дим мені в обличчя. Проте мої слова таки справили на неї враження; очі її розширились, неначе побачили те саме страшне видиво, яке стояло перед моїми очима: залізні камери, сталеві коридори, важкі гратчасті двері, що, лунко грюкаючи, зачиняються за нею.— А, розтуди його все,— сказала вона й загасила сигарету.— Це ще велике питання — чи вони мене схоплять. Якщо ти триматимеш bouche fermeé[20]. Слухай, любий, не суди мене.— Вона поклала руку на мою і стиснула її в раптовому припливі щирості.— У мене немає вибору. Я говорила з адвокатом... Ні, я

й словом не обмовилась йому про Ріо, бо він скоріше сам продасть мене поліції, аніж втратить гонорар, не кажучи вже про ті грошенята, що їх заклав за мене О. Дж., хай благословить його бог. Але колись, ще там, на Заході, я допомогла йому виграти на одній здачі в покер куди більше, ніж десять тисяч, отож ми з ним квити. Ні, річ в іншому. Все, що треба од мене тим гадам,— це потиснути мене на дурняка й виставити свідком проти Саллі, а віддавати мене до суду ніхто не збирається, бо нема в них проти мене жоднісінького доказу. То от, нехай я така-перетака, зіпсута до кісток, але свідчити проти друга не стану. Навіть коли вони доведуть, що він отруювач. Я міряю людей своєю міркою — тим, як вони до мене ставляться, а старий Саллі хоча й повівся зі мною не зовсім по-джентльменському і десь трохи схитрував, та однаково старий Саллі — чолов'яга що треба, і нехай мене краще ота гладуха вхопить, аніж я стану допомагати законникам приперти його до стіни.— Вона піднесла до обличчя дзеркальце, пригладила мізинцем помаду на губах і провадила далі: — А як по правді, то й це не все. Надто гучна реклама не завжди йде дівчині на користь. І навіть якщо суд дасть мені "Пурпурове серце"[21], в цих краях для мене майбутнього немає: переді мною зачиняться всі двері — від "Ля-Рю" до "Перона-бару"; повір моєму слову, мені там будуть так само раді, як "трунареві. А якби ти, любчику, заробляв собі на прожиток моїми своєрідними талантами, то зрозумів би, що це означає цілковите банкрутство. Ну, а дійти до того, щоб стати в цьому благословенному місті постилкою для всякої мужви з Вест-Сайду, тим часом як розпрекрасна мадам Тролер крутитиме своїм гузном у Тіффані,— такого я собі просто не уявляю. Ні, це не для мене. Краще вже давай мені оту гладуху.

До палати безгучно зайшла медсестра й сказала, що час побачень скінчився. Холлі почала була сперечатись, але сестра враз урвала її, встромивши їй до рота термометр. Коли я вже рушив до дверей, Холлі на хвильку відіткнулась і сказала:

— Зроби мені ласку, любий. Подзвони до "Таймс", чи куди там ще, й добудь список п'ятдесятьох найбагатших чоловіків у Бразілії. Це ніякі не жарти. Півсотні найбільших багатіїв, незалежно від раси та кольору

шкіри. І ще одне: пошукай у мене в квартирі отой медальйон із святим Христофором, якого ти мені подарував. Він знадобиться мені в дорогу.

*

У п'ятницю ввечері небо було багряне, десь гримів грім, а в суботу, в день від'їзду, місто затопила навальна злива. Коли щось і могло літати в повітрі, то хіба тільки акули, бо літак навряд чи пробився б крізь ту стіну.

Та Холлі, анітрохи не зважаючи на мою веселу впевненість, що політ не відбудеться, не облишала приготувань; хоч мушу сказати, що основний їх тягар переклала на мене. Вона розважила, що з'являтися коло нашого будинку їй не варто. І то цілком слушно, бо він таки був під наглядом: чи то поліції, чи репортерів, чи інших зацікавлених осіб — сказати важко, але біля під'їзду весь час крутився якийсь один, а то й кілька чоловік. Отож з лікарні вона подалася до байку, а звідти — просто до бару Джо Белла.

— Вона не помітила, щоб за нею хтось стежив,— сказав Джо Белл, з'явившись до мене з її доручення: я мав якнайскоріше, не пізніш як за півгодини, прийти до бару й принести її речі.— Коштовності. Гітару. Зубні щітки і все таке. І пляшку столітнього коньяку: каже, вона схована на дні кошика з брудною білизною. Ага, ще кота, їй потрібен кіт. Чорт забирай,— мовив він раптом,— а взагалі з якої б то речі нам їй допомагати? Її треба б уберегти від самої себе. Щодо мене, то я б оце залюбки виказав її поліції. Чи, мабуть, піду я та споруджу їй якогось добрячого питва: може, уп'ється й забуде свої дурниці.

Спотикаючись, сковзаючи на мокрих пожежних сходах вгору-вниз між квартирою Холлі й своєю власною, засапаний, геть продутий вітром, змоклий до кісток (і мало не до кісток подряпаний, бо котові не припала до душі евакуація, та ще й за такої збудливої погоди), я врешті ухитрився швидко й справно зібрати всі загадані пожитки. Навіть

знайшов медальйон із святим Христофором. Усе те було звалено купою на підлозі моєї кімнати — ліфики, бальні туфлі, всілякі дрібнички — і я з гірким смутком пакував їх до єдиної валізи Холлі. Та ще більше речей туди не вмістилось, і мені довелося поскладати їх у паперові сумки від бакалії. Я довго не міг придумати, як нести кота, аж поки зміркував запхати його в наволочку.

Байдуже чому, але колись мені випало пройти пішки від Нового Орлеана до Ненсіз-Лендінга, що в штаті Міссісіпі,— щось із п'ятсот миль. Так от, порівняно з теперішнім переходом за ріг, до бару Джо Белла, то була дитяча забавка. В гітару налилося води, паперові сумки розмокли від дощу, розлізлись, і пляшечки з парфумами полетіли на тротуар, а перла покотилися в стічний жолоб; вітер збивав мене з ніг, кіт дряпався, кіт нявчав, та що найгірше я сам тремтів з ляку, мов останній боягуз, мов той Жозе: мені здавалося, ніби залита дощем вулиця аж кишить невидимцями, що тільки й чекають зручної нагоди схопити мене й кинути до тюрми за допомогу злочинниці.

Злочинниця сказала:

— Ти припізнився, малий. Коньяк приніс?

А визволений з наволочки кіт скочив їй на плече і, вмостившись там, вимахував хвостом, неначе диригував якимсь бравурним маршем. Здавалося, і в Холлі вселився цей мотив, таке собі розвеселе "Ьоп voyage[22] тру-ля-ля". Відкорковуючи пляшку з коньяком, вона сказала!

— Це моє придане. Ідея була така: на кожні роковини — по чарочці. Хвалити бога, іншого приданого я так і не купила. Містере Белл, три келишки нам, сер.

— Вам потрібно тільки два,— озвався він.— Я за ваші дурощі пити не бажаю.

Що дужче вона його улещала ("Ну містере Белл, дами ж не щодня їдуть у безвість. Невже ви не вип'єте зі мною на дорогу?"), то сердитіше він відповідав:

— Мені діла до цього нема. Забаглося вам у пекло — катайте, воля ваша. Тільки я вам помагати не буду.

То була не зовсім, правдива заява, бо за кілька секунд після неї біля бару загальмував найманий лімузин, і Холлі, що перша помітила його, поставила свій келишок і звела брови, ніби сподівалася побачити не кого іншого, як районного прокурора. Те саме відчув і я. А коли побачив, як почервонів Джо Белл, то мимоволі подумав: боже мій, він таки викликав поліцію. Та він, залившись краскою по вуха, пояснив:

— Це пусте. "Кадилак" від Кейрі. Я найняв його. Одвезти вас до аеропорту.— Він повернувся до нас спиною і заходивсь коло своїх квітів.

— Добрий, любий містер Белл,— мовила Холлі.— Погляньте на мене, сер.

Він не обернувся. Тільки висмикнув з вази квіти й шпурнув ними в Холлі; квіти пролетіли повз неї і розсипались по підлозі.

— Прощавайте,— мовив він і, наче його раптом занудило, кинувся до чоловічої вбиральні. Ми почули, як клацнула засувка.

Шофер від Кейрі був чоловік світський: він прийняв наш сяк-так спакований багаж надзвичайно чемно, та й потім, швидко ведучи машину містом крізь дедалі менший дощ, навіть бровою" не повів, коли Холлі знімала з себе свій вершницький костюм, що його так і не мала нагоди перемінити, й з трудом залазила у вузьку чорну сукню. Ми не розмовляли: розмова могла призвести лише до сварки, та й Холлі, як видно, була надто занурена у власні думки. Вона щось мугикала собі під ніс, потягувала з пляшки коньяк і весь час нахилялася й визирала у

віконце, наче шукала очима якийсь будинок або ж, розважив я, просто дивилась востаннє на знайомі місця, бажаючи закарбувати їх у пам'яті. Та виявилося, що ні те, ні те. А ось що.

— Спиніться тут,— звеліла вона шоферові, і ми стали біля бровки тротуару десь в Іспанському Гарлемі.

То була неоковирна похмура вулиця, грубо розцяцькована афішами з зображеннями кінозірок і мадонни. На тротуарах вітер ганяв розсипи фруктових шкуринок та зотлілих газет — вітер ще бурхав, проте дощ ущух, і на небі з'явилися голубі просвітки.

Холлі вийшла з машини, узявши з собою кота. Колисаючи його й чухаючи за вухом, вона спитала:

— Ну, як ти думаєш? Мабуть, тут саме місце для такого розбишаки, як ти. Сміттєві ящики. Тьма-тьмуща пацюків. І бездомних котів скільки хочеш, буде тобі з ким водитися. Отож катай,— мовила вона й кинула його на тротуар, а коли він не зрушив з місця,— тільки задер свою бандитську морду й запитально подивився на неї жовтим піратським оком,— тупнула на нього ногою.— Я сказала — йди геть! — Кіт потерся об її ногу.— Я сказала — геть к ...! — крикнула вона, тоді скочила в машину й, грюкнувши дверцятами, мовила до шофера: — їдьмо, їдьмо.

Я був приголомшений.

— Ну ти ж таки... Ну ти ж таки стерво!

Ми проїхали цілий квартал, доки вона обізвалася:

— Я тобі казала. Ми з ним просто зустрілись одного разу біля річки, ото й тільки. Він сам собі, я сама собі. Ми нічого одне одному не обіцяли. І ніколи...— мовила вона, та раптом голос її урвався, а обличчя сіпнулось

і смертельно поблідло. Машина саме стала перед світлофором. А Холлі вже відчинила дверцята й бігла назад вулицею; і я теж побіг за нею.

Але кота не було на тому розі, де ми його залишили. Та й нікого там не було, на всій вулиці, тільки якийсь п'яниця спинився помочитись, і дві черниці-негритянки вели гурт дітлахів, що хором виспівували пісню. Потім з будинків повисипали інші дітлахи, а жінки перехилялися через підвіконня подивитись, як Холлі гасає сюди-туди вподовж кварталу, раз по раз гукаючи: "Гей, кіт! Де ти?.. Гей, кіт!" Вона бігала так доти, доки до неї підступив рябий хлопчисько, тягнучи за шкуру старезного кота.

— Міс, хочеш гарну кицю? Дай долар.

Шофер приїхав слідом за нами й чекав. Тепер уже Холлі не опиралася, коли я повів її до машини. Тільки біля дверцят загаялась: подивилася повз мене, повз хлопчиська, що й досі тицяв їй свого кота ("Півдолара. Ну, двадцять центів, гаразд? Двадцять це недорого"), а тоді здригнулась і схопилася за мою руку, щоб не впасти.

— Ой боже милий! Та ніякі ми з ними не чужі. Він же був мій.

Тоді я пообіцяв їй, що неодмінно повернусь і знайду її кота.

— І подбаю про нього. Обіцяю тобі.

Вона усміхнулась, але то була безрадісна подоба усмішки.

— А що буде зі мною? — мовила вона пошепки й знову здригнулася. — Я дуже боюся, малий. Еге ж, нарешті боюся. Бо так може тривати без кінця. Так ніколи й не знатимеш, що твоє, поки його не зречешся. Коли накочує — то пусте. Ота гладуха — теж пусте. А оце — в роті у мене так пересохло, що хоч умри не плюнути.— Вона сіла в машину й відкинулась на сидінні.— Пробачте, шофере. Їдьмо.

*

"Томатик містера Томато безслідно зник". І ще: "Припускають, що акторка, замішана в справі про наркотики, стала жертвою бандитів-спільників".

Та через деякий час газети повідомили: "Сліди акторки-втікачки ведуть до Ріо".

Американські власті, як видно, не вживали ніяких заходів, щоб повернути її, і скоро вся ця справа приглухла й стала предметом лише поодиноких згадок у світській хроніці; як тема спеціального повідомлення вона ожила ще тільки раз — на різдво, коли Саллі Томато помер у Сінг-Сінгу від серцевого нападу. Спливали місяці, минула зима, а від Холлі не було ані слова. Власник будинку спродав її покинуті речі: оздоблене білим атласом ліжко, гобелен, любі її серцю готичні крісла. Квартиру найняв новий пожилець, звали його Квейнтенс Сміт, і хоч цей молодик приймав не менше галасливих гостей, аніж свого часу Холлі, але тепер мадам Спанелла не ремствувала, а навпаки, всіляко упадала коло нього й щоразу, як у нього під оком з'являвся синець, приносила йому шматок сирого м'яса. Та ось весною надійшла листівка, нашкрябана олівцем, з помадним поцілунком замість підпису: "Бразілія — то був жах, зате Буенос-Айрес — чудо. Не Тіффані, але майже. Сплю з божественним сеньйором. Кохання? Здається, що так. Тим часом шукаю якогось кутка (сеньйор має жінку й семеро дітлахів). Адресу надішлю, коли знатиму сама. Mille tendresses". Проте адреси, якщо вона й з'явилася, я так і не одержав, і це мене смутило, бо так багато хотілось їй написати: я продав двоє оповідань; прочитав у газеті, що Тролери порушили справу про розлучення; збирався виїхати з нашого старого будинку, бо в ньому стало повно привидів минулого. А головно — я хотів розказати їй про кота. Я виконав свою обіцянку і знайшов його. Довелося довгі тижні блукати після роботи вулицями Іспанського Гарлему, і не раз мене охоплювала марна надія, коли, бувало, майне десь тигрова шубка, а потім виявляється, що то не він. Але якось узимку, холодної сонячної неділі, я таки натрапив на нього. Він сидів на вікні теплої з вигляду

кімнати, між квітковими вазонами, в обрамленні чистих мереживних завісок; і я подумав собі, як же його звуть, бо був певен, що тепер він має ім'я, що він знайшов своє місце. І нехай там в африканській хатині чи будь-де, та сподіваюся, що й Холлі знайшла своє.

6

Який (франц.).

7

Зовсім божевільна (франц.).

8

Лайно (франц.).

9

На відстані (франц.).

10

Обнімаю і цілую (дослівно: тисяча ніжностей; франц.).

11

Страх (нім.).

12

"Post meridiem" — "Після полудня" (лат.) — поширена назва вечірніх газет.

13

Трохи (франц.).

14

Темношкірий (франц.).

15

Фадо, народна пісня (непр. португ.).

16

Передмістя Лос-Анджелеса, де живуть голлівудські кінозірки.

17

Криза, сварка (італ.).

18

Аеропорт у Нью-Йорку.

19

А чом би й ні? (франц.).

20

Язика на припоні (дослівно: закритий рот; франц.).

21

Медаль за поранення в бою.

22

Щасливої дороги (франц.).

23

Офіційне свято в пам'ять перших колоністів Массачусетсу; відзначається в останній четвер листопада.

24